

Transcriptie interview met Paul Jansen Schoonhoven, 20 november 2019.

Inhoudsopgave:

Familie in Oegstgeest, ouders in Soerabaja, oorlogservaringen: pag. 1 t/m 4;
Jeugd in Soerabaja, verlof in Nederland en bezoek aan familie in Oegstgeest: kortstondig verblijf op meerdere lagere scholen, verschillen tussen Indonesië en Nederland: pag. 4 t/m 8;
Terug in Nederland (Oegstgeest): huisvesting, lagere school in Oegstgeest: pag. 8 t/m 9;
Middelbare scholen in Oegstgeest en Amsterdam en internaat in Helmond, wennen aan Nederlandse samenleving: pag. 9 t/m 11;
Ervaringen in Soerabaja: pag. 11;
Diensttijd: pag. 12;
Studie sociologie in Leiden: huisvesting in Janvossensteeg; ervaringen met gastarbeiders, lid van Asopos (bestuurslid) en NCSV: pag. 13 t/m 14;
Lid van dispuut, Vademecumcommissie en El Cid-commissie: pag. 15;
Revolutie op de universiteit: pag. 16;
Wonen op Morsweg 48, Pel-complex: pag. 16 t/m 18;
Ervaringen met gastarbeiders in Janvossensteeg: pag. 18 t/m 20;
Internationale ervaringen: pag. 20 t/m 21;
Ervaringen met gastarbeiders: pag. 21;
Wonen op Steenschuur (commune): pag. 21 t/m 23;
Politieke en godsdienstige houding van ouders, loopbaan van vader, invloed op eigen geloofsovertuiging, contacten met Ecclesia: pag. 23 t/m 24;
Wonen op Steenschuur 7, actief in NCSV (jeugdkampen in zomer en winter): pag. 24 t/m 25;
Afstuderen en baan bij de COBa en Binnenlandse Zaken (ROI): pag. 25;
Kopen van woning in Merenwijk: pag. 26 t/m 27;
Actief in de Merenwijk (badmintonclub, Twinny Cities-bezoeken): pag. 27 t/m 28;
Actief in Regenboogkerk, rol van echtgenote, bewonerssamenstelling en sociale verhoudingen in Merenwijk, verhoudingen met allochtone gemeenschappen, 'Op Eigen Wieken', aantal lagere scholen in Merenwijk: pag. 28 t/m 30;
Revolutie op universiteit: pag. 31 t/m 32;
Contacten met de DDR, contacten met de KEN, cursussen in Dubrovnik, pag. 32 t/m 33.

I-1: Om te beginnen wil ik je vragen om je volledige naam te noemen en je geboortedatum.

G: Paul Jansen Schoonhoven. Geboren in Soerabaja op 6 november 1946. Daar begint het mee. Soerabaja is natuurlijk ook de link naar weer later Oegstgeest toe, omdat ik daar als baby aankwam. Want 1946 was natuurlijk na de bevrijding daar. Dat was 15 augustus 1945. Vanwege de Japanners. Achteraf hoor je dat je ouders blij zijn dat ze elkaar weer hebben gevonden. Mijn moeder was in het Jappenkamp gekomen. Mijn vader had op tijd kunnen vluchten met het laatste schip dat uit Java vertrok. Niet naar Australië, maar naar Ceylon. Dat wist mijn moeder niet eens. Ze heeft een dagboek bijgehouden. Dat ligt bij het NIOD. Dat is ook openbaar voor iedereen. En ze schrijft ook halverwege het dagboek: 'Hoe zou jij het in Australië maken?' Want iedereen ging richting Australië. Ze zei toen: 'Er komt een brief uit London'. Hij was uiteindelijk via Ceylon en Zuid-Afrika naar Engeland gegaan. Zo wist ze dat halverwege de periode dat zij in het kamp zat, hij nog leefde.

I-1: Waarom zijn jouw ouders daar terechtgekomen?

G: Avontuurlijke ouders, kan je wel zeggen. Mijn vader is in 1934 daar naar toe gegaan. De dertigerjaren crisis. Zijn oudste broer [Pieter Evert Jansen Schoonhoven, geb. 14-9-1906 Schalkwijk] zat daar al, in Nederlands-Indië, en die zei: "Kom hier naar toe. Genoeg werk". En dat bleek ook zo. Mijn moeder - want ze kenden elkaar nog niet; ze hebben elkaar in Soerabaja leren kennen. Ze was gewoon operatiezuster in Amsterdam, het Wilhelmina-Gasthuis. Op een gegeven moment had zij ook

het idee: ik zou wel eens verder willen kijken dan Nederland. Toen had ze wat informatie aangevraagd. Er was een operatiezuster in Soerabaja nodig. Toen kwam ze daar en toen zeiden ze: “We hebben meteen al een ticket voor u geboekt”. Ze moest het sollicitatiegesprek in Amsterdam doen en daar zei iemand: “Hartstikke leuk dat je dat wilt doen”. Terwijl zij nog in de informatiefase zat en niets aan haar familie had verteld. En twee weken later was het vertrekken - in Genua - van de boot richting Indonesië ofwel Nederlands-Indië.

I-1: Hadden je ouders een band met Leiden?

G: Ja. Dat heeft te maken met de familie. Ik kom uit een domineesfamilie. Mijn vaders vader was een dominee. En een broer van die vader was hier rector van de Zendingshogeschool in Oegstgeest [prof. dr. Evert Jansen Schoonhoven, 1947-1969].

I-1: Is dat nu het Hendrik Kraemerinstituut?

G: Ja. Dat is later het Hendrik Kraemerinstituut geworden. Bij de Geversstraat, [De] Kempenaerstraat. Mijn ouders hebben elkaar weer ontmoet. Want mijn vader is uiteindelijk van Engeland naar Australië gegaan, nadat eerst heen en weer was gevaren. Want hij was ook machinist. Kon hij zijn. Op een schip en daar was behoefte aan in die tijd. Maar het was ook heel gevaarlijk. Uiteindelijk is hij weer in Australië gekomen en vanuit Australië naar Nieuw-Guinea gegaan. Er was een strookje in Nieuw-Guinea dat niet bezet is geweest door de Japanners. Dat was het strookje bij Merauke. Zuid Nieuw-Guinea. Aan de zuidelijke kant. Daar zaten inderdaad Australiërs, want Australië is buiten de oorlog gebleven. Er zijn wel bombardementen geweest, maar toen zeiden de Japanners: laat maar. Er was ook een vliegveldje van de Amerikanen.

I-2: Hebben de Japanners dan nooit gewild?

G: Nee, want het was niet een heel belangrijk iets. Ze moesten zich ook met andere gebieden bezighouden.

I-1: Het oostelijk deel van Papoea was Australisch?

G: Ja, dat was Australisch. In feite hoort dat nog steeds bij Australië. Er ligt een mooie rechte lijn.

I-1: Komen jouw ouders niet uit Leiden?

G: Ze zijn niet geboren in Leiden. Maar mijn vader heeft wel – en dan kom ik bij die domineesfamilie: de vader van mijn vader is vrij snel overleden [Leendert Jansen Schoonhoven, overl. Zeist 16-4-1918; zoon Evert Johan, geb. Schalkwijk 6-1-1911, was toen zeven jaar oud] en toen werden de kinderen verspreid. Een zusje van mijn vader kwam in Oegstgeest terecht. Want de kinderen werden ondergebracht bij de familie. Dat was blijkbaar zo. Als de vader niet meer goed kon zorgen en de moeder ook zwak was qua gezondheid, dan was dat reden om te zeggen: dan gaan we kinderen verdelen. Dat is ook gebeurd.

I-1: Wat was het beroep van je vader?

G: Die was werktuigbouwkundige.

I-1: Wel gestudeerd?

G: Nee. Hij heeft een HBO-opleiding gedaan. MTS heette dat toen. Hij wilde dat altijd wel graag, maar in die tijd was er gewoon geen geld voor.

I-1: Ze hebben elkaar in Nederlands-Indië – in Soerabaja – ontmoet?

G: Ze zijn in 1941 getrouwd [kerkelijke inzegening 10 juni 1941 door ds. K.G. Eckenhausen in de Darmokapel bij of van het Darmo-ziekenhuis te Soerabaja, waar M. (Rie) Fasten werkte/woonde, met E.J. Jansen Schoonhoven]. En toen was in 1942 de inval van de Japanners. In maart, en toen zijn ze gescheiden. Dat was ook een heel verhaal. Hij zat bij de Droogdokmaatschappij Soerabaja. Daar werkte hij. In Nederlands-Indië was de marine in Soerabaja gelokaliseerd. Dat is eigenlijk nog steeds zo. Ze moesten de hele marinehaven en alles erom vernietigen en ze kregen ook de opdracht: de hele droogdokken moesten worden vernietigd.

I-1: De Nederlanders? Uit voorzorg?

G: Ja, de Nederlanders moesten dat doen uit voorzorg. In opdracht van de overheid. Om niet in handen te laten vallen van de Japanners.

Maar toen kreeg je een cruciaal moment dat mijn moeder hoorde – dat ging heel plotseling – 1 of 2 maart hebben ze dat gedaan en 3 maart hoorden ze: “Nu moeten jullie echt weg, anders krijg je problemen met de Japanners. Die schieten meteen iedereen dood; die dit heeft gedaan”. Al het

marinepersoneel met de mensen eromheen naar Zuid-Java om met het laatste schip – de Tawali – naar wat bleek Ceylon te gaan. Daar zijn ook mooie verhalen over. Maar dat gaat niet over Leiden. Maar toen moesten ze kiezen: de vrouwen konden niet mee. Een aantal vrouwen zei: “Je laat me toch niet achter?” Die mensen zijn gebleven en die moesten de dokken weer repareren en zijn allemaal gefusilleerd. Mijn vader is wel weggegaan. Mijn moeder zei: “Wegwezen!” Dat is wel weer het geluk geweest. Dat zijn dan van die belangrijke beslissingen. Uiteindelijk is hij in Merauke terechtgekomen. De Australiërs zeiden: “We weten dat er Nederlanders in Australië zitten. Laten die naar hier komen”. Nieuw-Guinea. Naar Brisbane. Daar zat het bestuurlijk kader. Australiërs gingen terug naar Australië. Mensen uit Brisbane gingen in 1944 richting Nieuw-Guinea, dat zuidelijke stukje. Daar kwam de eerste brief het Jappenkamp binnen vanuit Merauke: Ik leef nog. Mijn moeder is uiteindelijk ook in Merauke aangekomen na de bevrijding. Toen zijn ze ook even naar Australië geweest, begin 1946. Daar ben ik waarschijnlijk verwekt, want dan kan je 9 maanden kijken. Maar toen waren ze al weer terug in Soerabaja. Dat was wel een heel cruciaal moment: blijven we voortaan in Australië, wat een boel mensen hebben gedaan. Er zijn er veel gebleven. Later heb je de hele emigratie gehad. Nederland was te vol. We moesten weg: naar Canada.

I-1: Jouw moeder heeft in het Jappenkamp gezeten?

G: Ja, als verpleegster. Als operatiezuster.

I-1: Geïnterneerd, maar ook werkzaam?

G: Ja. Op 15 augustus was de bevrijding. Op 17 augustus werd door Soekarno de onafhankelijkheid uitgeroepen. Vooral in Oost-Java, rond Soerabaja, was er erg veel agressie tegen de Nederlanders. Dat was ook langzamerhand opgebouwd door de Japanners. We hadden het over de Politie Acties, maar het was een dekolonisatieproces, dat al op gang kwam. Nederland heeft daarop nog goed geacteerd. Die dacht: we gaan gewoon weer verder zoals we vroeger waren. Dat ging niet. Mijn ouders hebben toch gekozen voor Soerabaja. In 1958 zijn we uiteindelijk met zijn drieën weggegaan naar Nederland.

I-1: Wil je iets vertellen over de kampervaringen van je moeder? Is het een gevoelig onderwerp? Is ze er relatief goed doorheen gekomen?

G: Op zich wel. Geen trauma's overgehouden. Ik heb er nooit last van gehad. Ze kon er rustig over praten.

I-1: Is ze dus als verpleegster werkzaam geweest?

G: Aan het einde was het wel zo dat ze nog moest blijven. De anderen gingen zo snel mogelijk het kamp uit, als dat kan. Ze waren wel bevrijd, maar ze wisten niet hoe gevaarlijk het buiten was. Toen kreeg je het proces dat de Japanners de kampen moesten beschermen tegen de Indonesische vrijheidsstrijders. Mijn moeder moest achterblijven vanwege de gewonden. Die konden niet zomaar weg. Dus zij bleef en dat was waarschijnlijk achteraf gezien haar redding, want heel veel mensen die naar Soerabaja zijn gegaan - vrouwen en kinderen - zijn vermoord. Want er was helemaal niets. De Engelsen kwamen later om een beetje orde op zaken te stellen. Uit India; Sikhs en zo. Dat was het verhaal van het kamp: dat ze het redelijk goed heeft doorgemaakt.

I-1: En jouw vader is via Ceylon....

G: Via Ceylon en Zuid-Afrika naar Engeland gegaan. Hij is een paar keer heen en weer gevaren naar de Verenigde Staten, want het was belangrijk dat je allemaal producten naar Engeland kreeg. Vandaaruit is hij uiteindelijk weer naar Australië gegaan, omdat daar iedereen zat om zich voor te bereiden: voor als de Japanners weg gaan, moeten wij toch plannen hebben.

I-1: Je hebt je jeugd dus doorgebracht in Soerabaja van 1946 tot 1958. Kan je iets daarover vertellen?

G: Ik ben geboren in een rooms-katholiek ziekenhuis. Mijn moeder was verpleegster en had allerlei voorrechten, denk ik. We hadden een mooi huis. We hebben vier huizen gehad in Soerabaja. Dat waren huizen van de Droogdokmaatschappij Soerabaja.

I-1: In vier huizen gewoond?

G: In vier verschillende huizen. Mijn vader werd uiteindelijk directeur van de Droogdokmaatschappij. Het betekende dat je af en toe op verlof ging. De eerste keer dat we naar Nederland gingen – en dat was weer de binding met Leiden – kwamen we terecht in Oegstgeest, Regentesselaan 33.

I-1: Tijdens de verlofperiode?

G: Ja, maar het was een apart verlof, want mijn moeder werd zo snel mogelijk weggezonden vanwege de politionele acties naar Nederland. Maar mijn vader moest toch dingen regelen.

I-1: Waarom?

G: Vanwege de vrijheidsstrijd. De Politionele Acties begonnen in 1947 en dan kon je maar beter weg zijn. Zij had sinds 1938 haar familie nooit meer gezien. En de post was er amper in die oorlogstijd. Ik was geboren. Ze was natuurlijk trots. Ze had trouwens een miskraam gehad, vlak voor dat de Japanners binnenkwamen. Achteraf vond ze dat prettig: ze had geen zorgen om zo'n baby.

I-1: Baby in het kamp?

G: Nee. Ze vond het heel prettig dat ik er in elk geval kwam. Ze was misschien bang dat er weer een miskraam zou komen. Ze wilde me trots aan haar familie laten zien. Familie was voor haar natuurlijk belangrijk. Vandaar dat wij in 1947 met de Sibajak – dat was een schip – daarmee gingen we naar Nederland. Ik heb daar foto's van. Daar zie je dat ik aankom in de Regentesselaan 33. Daar zie je een Jansen Schoonhoven staan: dat is die dominee, die ooit in 1932 de Pauluskerk heeft geopend aan de Warmonderweg [ds. Teunis Johannes Jansen Schoonhoven, predikant te Oegstgeest vanaf 1924, geb. 3-11-1872, overl. 31-1-1951].

Verlof 1948. Regentesselaan 33 in Oegstgeest.

We zijn natuurlijk vaker met verlof geweest. Mijn vader is in 1948 gekomen. Begin 1949 zijn we weer weggegaan. Terug naar Soerabaja. Daarna was het pas in 1953 voordat we weer met verlof kwamen. Dat was wel apart. We gingen met een vrachtboot: de Raki. Daar deed je dan zes weken over. Dat was een vrachtboot met passagiersaccommodatie. Er waren twaalf passagiers. En ik was het enige kind aan boord. Dan maakte je zes weken lang zo'n reis.

En dan kwam je ergens aan – in Amsterdam was dit dan – via IJmuiden. Daar stond al familie en later weer in Amsterdam. Werden we afgehaald. De meeste familie zat in Amsterdam. Toen gauw weer naar Oegstgeest.

Ik herinner me van 1947 [=1953] dat we veel in Katwijk zaten. Het was blijkbaar een heel mooie zomer. We zijn in 1955 nog een keer geweest. Want toen was mijn vader directeur geworden. Het hoofdkantoor was nog steeds in Amsterdam. Toen moest je weer naar Amsterdam. Van 1953 naar 1955 – dat is twee jaar: dat was relatief kort dat je weer op verlof mocht. Omdat hij directeur was, kon dat. Toen in 1958 kwam ik hier aan.

I-1: Wat kan je je herinneren van Oegstgeest en Leiden in 1953 en 1955?

G: In 1953 natuurlijk veel meer. Het was een mooi huis, waar de hele familie kwam. Ook omdat het vlakbij zee lag. In de Regentesselaan. Er was een mooie zolder. Wij woonden daar met een zuster van mijn moeder. Families kwamen soms bijeen. Een gegeven moment was wel bekend geworden dat ze getrouwd waren: Fasten was met een Jansen Schoonhoven getrouwd. Verder wisten ze niet zoveel. Later.....een zus van mijn vader was onderwijzeres [Wilhelmina Alida Jansen Schoonhoven, geb. Schalkwijk 28-10-1906].

I-1: Hier in Leiden?

G: Later ook nog in Leiden. Ze heeft ook een kweekschool gedaan in Leiden. Die zus was bij hen in huis. Ik heb verteld dat de familie verdeeld was en die zus was hier gekomen. En die had een duidelijke binding met Leiden. Toen zijn vrouw van de dominee dood ging [Maria Cornelia Jacoba Kersbergen, geb. 18-1-1871, overl. 30-11-1945, vrouw van ds. T.J. Jansen Schoonhoven] – heeft die ervoor gezorgd dat zij onderwijzeres kon worden. De zus van Jansen Schoonhoven. En dat de zus van mijn moeder ging helpen in de huishouding. Daar voelde de zus van Jansen Schoonhoven niets voor. Zo kwamen de families bijeen en zij – Fasten – kwam te wonen in huis op de Regentesselaan.

I-1: En die andere zus was onderwijzeres, onder meer in Leiden?

G: Die heeft de kweekschool in Leiden gedaan en toen heeft ze in verschillendezo ging dat vroeger zo – met onderwijzeressen net als met dominees – je werd continue verplaatst. Je koos daar ook voor. De kweekschool was het belangrijkste moment dat zij hier was. Verder weet ik dat zij bij de familie kwam, want dat was haar huis. Toen we in 1958 terugkwamen met de Grote Beer – dat was wegens de West-Iriankwestie – dat was de derde oorlog tussen Indonesië en Nederland.

I-2: Speelde dat in 1958?

G: Ja, in 1957-1958 speelde dat. In 1957 speelde de Suez-crisis. Toen konden heel veel mensen niet door het Suezkanaal. Toen werden schepen door Nasser tegengehouden. Toen moest je helemaal rond Afrika daar naartoe. Maar in maart 1958 kon je weer door het Suezkanaal. En toen kwam ik in Oegstgeest terecht op de Koningin Julianaschool. Daar heb ik nog een foto van. In dat boekje waar je een klassenfoto ziet dat ik in 1958 op de Julianaschool kwam.

I-1: Waar woonde je toen?

G: Op de Regentesselaan 33. Bij de familie. De dominee was op een gegeven moment overleden. Toen mocht zij in huis blijven wonen. Maar daarboven was een etage. De zoon van hem was de rector van de Zendingshogeschool. Die zei: "Dat kan je daarboven mensen hebben van de Zendingshogeschool". Er waren veel mensen die even op de school kwamen en dan werden uitgezonden. Bijvoorbeeld naar Nieuw-Guinea of naar Indonesië of weet ik waar naar toe.

I-1: Er was genoeg ruimte?

G: Ja, er was genoeg ruimte. Het zendingshuis ging weg en wij kwamen daarin. Dat was keurig geregeld. Dus ik zat bij mijn tante en die was niet getrouwd. Die was daar. Dat was de binding met dat huis op de Regentesselaan. En daar heb ik tot 1961 gewoond.

I-1: Je was elf jaar toen je terugkwam naar Nederland. Wat waren je ervaringen daarmee? Je kwam uit een heel andere wereld: een tropische wereld. Je was enig kind en dus heel zelfstandig.

G: Je had natuurlijk de baboe. Mijn ouders konden 's avonds natuurlijk altijd weg. Er was dag en nacht oppas.

I-2: Er was toch meer personeel toch?

G: Ja, meer personeel. Je had de kokkie. Die ging koken, maar die sliep niet in het huis zelf. Die hoorde de dag tevoren wat ze moest kopen op de pasar. En vervolgens ging zij koken voor tussen de middag. Dan werd er vaak warm gegeten. Er was een djongos, een bediende, maar die kwam alleen als het heel druk was. Het was vaak druk. We hadden vaak kapiteins over. Die lagen in het dok en dan kwamen ze bij ons langs, om de maaltijd te nemen en Indisch te eten. Er was een speciaal iemand voor de was. Je verkleedde je twee keer. Je kwam uit school en ging je verkleden. Even douchen. Dat

deed je natuurlijk allemaal. Je had een tropisch rooster. Je had altijd om 1 uur vrij. Dan stond de bus van de Droogdokmaatschappij voor en die reed de kinderen naar huis.

I-1: Een enorme natuur natuurlijk?

G: Ja. In de weekenden ging ik altijd de bergen in. Het was in Soerabaja een moeilijk klimaat: aan zee, vochtig. Je ging de bergen in, zwemmen natuurlijk, wandelen, paardrijden.

I-1: En dan kom je in Nederland, in Oegstgeest. Dat is een heel andere wereld. Hoe heb je dat ervaren?

G: Ik had in de verlofperiodes al wat meegemaakt. Ik weet nog: in 1955 hadden we een kort verlof. Toen kwamen we in september aan. Dat was niet gebruikelijk. Meestal kwam je voor de zomer aan. Maar toen zijn we naar Kitzbühel [Oostenrijk] gegaan om mij sneeuw te laten zien. Want dat had ik eigenlijk nog nooit meegemaakt. Want ik zat altijd hier in de drogere tijd – de zomer – als ik hier aankwam. Dat was wel apart. Maar de kou, dat is altijd wennen. Verder die scholen: ik ben uiteindelijk op zes lagere scholen geweest. De Koningin Julianaschool was mijn laatste school. Dan moest ik plotseling 's middags naar school. Dat vond ik maar niets. Dat je 's middags niet allemaal lekkere dingen kon doen. In het begin had ik nog wel dat ik tegen mijn tante zei: "Kan je mijn schoenen poetsen?" Dat was ik gewend. Dat werd niet in dank aanvaard.

I-2: Je was als kind gewend om het personeel opdrachten te geven?

G: Ja. Dat was normaal.

I-2: Dus je hebt ook zelf ervaren dat er ineens geen personeel meer was?

G: Nee. Je moest opeens 'n heleboel dingen zelf doen. Zelf je boodschappen doen.

I-2: En je ouders, hoe hebben die dat ervaren?

G: Die waren het natuurlijk in wezen gewend. Die waren wat ouder.

I-1: En die waren in Nederland opgegroeid?

G: Die waren in Nederland opgegroeid. Die kenden het land. Die moesten wennen aan Indonesië in eerste instantie. Het was een bekend misverstand onder Nederlanders, die zeiden: "Nee, ik heb geen baboe nodig. Ik kook zelf wel". Maar dat werd als heel asociaal gezien. De mensen waren plotseling werkloos, die in zo'n huis actief waren. Mijn vader had een chauffeur natuurlijk, maar vond het heel prettig om zelf te rijden. Dat was wel eens een dilemma met de chauffeur. Die poetste dan goed aan de auto.

I-1: Hoe heeft jouw omgeving op school en jouw vriendjes op straat op jou gereageerd? Werd je als een soort vreemde eend beschouwd?

G: In het begin wel. Was het idee: je komt uit Indonesië, dus je bent bruin. Dat soort dingen.

I-1: Soort koffieboon?

G: Zoiets. De apengeluiden en dat soort dingen. Maar ik was toch Hollands en dat maakte toch uit. Maar ik zat altijd in een klas, als ik met verlof was hier in het begin, dan wisten ze waar ik geplaatst moest worden. Daar was de grote vakantie rond november.

I-1: Verlof?

G: Verlof was als je weer naar Nederland kwam. In 1953 ben ik op school geweest.

I-1: Ging je in de verlofperiode in Nederland ook naar school? Vandaar die zes scholen?

G: Ja. Dan zat ik bijvoorbeeld op de Bennebroekerschool – dan zat ik weer even bij familie, want mijn ouders vonden het leuk om naar Oostenrijk te gaan of ik weet wat; dan werd ik even daar neergezet. Het hoofdkantoor was in Amsterdam, dus voor mijn vader was het prettig om in Amsterdam te zitten in plaats van hier in Oegstgeest. Wij zaten hier in Oegstgeest, maar mijn vader zat vaak in Amsterdam, want die moest gewoon werken.

Ik ben naar de Vrije School geweest in 1955. Dat was weer een andere school. Dat was bij de P.C. Hoofdstraat in Amsterdam. De Bennebroekerschool was in West bij het Surinameplein.

I-1: Ben je daar ooit geplaagd?

G: Viel wel mee. Ze vonden me wel interessant, geloof ik, om verhalen daarover te horen.

I-2: Waren je vriendjes in Indonesië blanken?

G: Vooral blanken. Maar op het laatst, omdat ik enig kind was, hadden we iemand uit de suikerfabriek, die bij ons in huis kwam. Er was geen middelbare school bij de suikerfabriek en het was een slim iemand. Dat was weer indo, zouden we nu zeggen. Hoewel, hij was vooral erg Indonesisch,

maar er zat ook ergens wel 'n Nederlander in. Die kwam bij ons in huis. Maar mijn vriendjes waren praktisch allemaal Nederlands, maar ik moet wel zeggen: de eerste school, waar ik ging, dat was een gewone school, een openbare school in Soerabaja, dat was een school die heel gemêleerd was. Daar zaten Chinese kinderen, Indische kinderen. Maar in de tweede klas – dat was in 1953 – toen kwamen we terug van verlof en toen hebben mijn ouders besloten om mij toch maar naar de Tegalsari-school te gaan, dat was de school met de Bijbel. Dat was toch beter, want ze merkten aan mijn uitspraak dat ik een beetje een Indonesische uitspraak kreeg. De –d en de –t: een paar heeft een staar. En zo. Het werd altijd anders uitgesproken. Toen vonden ze toch belangrijk dat ik naar die andere school ging.

I-2: En die was blank?

G: Ja. Daar ken ik Tante Lien nog van. Die zat ook op die school. Ik weet niet of je die kent. Dat was een blanke, die altijd een soort koempoelan had met de familie. Dat kwam op de TV. Hoe heet ze ok al weer? Het is een heel bekend iemand. [Wieteke van Dort]

I-2: Ze sprak met een heel sterk Indisch accent.

G: Nederlands. Dat was de grap. Terwijl ze blank was.

I-2: Het was een Indo toch?

G: Dacht het niet. Ik weet nog dat ik op de Bennebroekerschool bij het Surinameplein. Ik had een heel stoer jongetje, die zei: “We gaan vanmiddag niet naar school. We gaan gewoon spijbelen”. Nou, dat heb ik geweten. De rest van de tijd moest ik in een hoek staan van het plein, tijdens de pauze, en hij in de andere hoek. En er werd flink geslagen door de hoofdmeester. Dat waren aparte dingen om te ervaren. Dan stond je toch wel heel erg alleen op dat plein. Er mocht ook niet met me gesproken worden.

I-1: Is dat vaker gebeurd?

G: Nee, nee. Eenmalig. Ik ging vrij snel weer met verlof.

I-2: Was het een School met de Bijbel?

G: Weet ik niet. Ik denk dat het een openbare school was.

I-1: Bij het Surinameplein?

G: Ja.

I-1: Je hebt dus zes verschillende scholen gehad?

G: Na de Koningin Julianaschool ben ik naar het Rijnlands Lyceum gegaan. De dependance in Oegstgeest. Nog wel toelatingsexamen gedaan [juni 1959] en wonder boven wonder heb ik dat ook nog gehaald!

I-1: Dat was in 1958?

G: Nee. Ik ging in 1958 op de Julianaschool. Een stukje 5^e klas. 1958–1959. En 1959 en 1960 zat ik op het Rijnlands Lyceum. Begin 1960 hebben mijn ouders een huis gekocht in Amstelveen. Ik heb nog wel dat jaar afgemaakt bij mijn tante op de Regentesselaan. En toen ging ik weer naar een school in Amsterdam. Dat was het Christelijk Lyceum Buitenveldert. Ik had toch die zendingsachtergrond. Mijn moeder was gelovig en die is altijd wel actief geweest in de kerk.

I-1: Welk geloof?

G: Nederlands-Hervormd.

I-1: En je vader?

G: Die dominees waren ook allemaal Nederlands-Hervormd. De Zendingshogeschool. Aan de andere kant zat de missie: de rooms-katholieken. De Koningin Julianaschool was ook een school met de Bijbel. Die was tegenover Endegeest. Dat bestaat niet meer. Het gebouw bestaat nog wel. De dependance van het Rijnlands Lyceum waren houten barakken. Toen kwam ik in Amsterdam ook weer in houten barakken. En dat brandde na anderhalf jaar af. Toen moest ik weer naar een andere school. In Amstelveen. Dat was mijn derde middelbare school.

Mijn vader werkte bij de Metalock, een internationale organisatie. Ze waren nogal veel weg, op stap, en ik zat alleen thuis in Amstelveen. Toen zeiden ze: “Ga jij maar naar Helmond”. Dat was een gezinsinternaat. Je had een eigen kamer. Je moet niet denken aan die mooie zalen met allerlei bedden. Ieder had een eigen kamer. Dat was het frappante: dat ik naar een rooms-katholiek college ging. Dat maakte ik weer mee, dat ik bij de rooms-katholieken terechtkwam.

I-1: Terwijl je Nederlands-Hervormde wortels had?

G: Ik hoefde dan niet mee te doen met de godsdienstles. Het hoefde niet, maar mocht wel. Het was een grote puinhoop. Zo'n moderator kon helemaal geen orde houden. Dus ik ging rustig naar de aula om mijn huiswerk te maken. Maar met de retraites hoefde ik ook niet mee. Dan gingen ze naar een klooster of zo. Dan ging ik weer naar Amstelveen. Dat was voor mij ideaal.

I-1: Toch wel een apart leven als kind?

G: De Carolus Borromeus werd een op een gegeven moment een eigen school: het Knippenberg College. Dat was ook Helmond: dezelfde barakken. Ik noemde het gewoon één school.

I-2: Maar wel ver weg?

G: Dat kwam door het protestantisme. Ze hadden dat internaat erbij genomen, zodat de Christelijke MULO voldoende leerlingen had. Dat was een initiatief van een aantal mensen in Helmond. Dat was ook een protestante kerk. De Vlisco-familie zat daarin: Fentener van Vlissingen. Die zaten ook in het bestuur van het internaat. Die hadden dat internaatje gemaakt, zodat de protestante kinderen richting die MULO gingen. Ik zat op een HBS en de Rijks-HBS stond heel slecht bekend, dus ik ging toch naar een rooms-katholiek College. Het was leuk; als je later op een reunie terugkwam van het Knippenberg College, dan zeiden ze: "O ja, jij was die heiden". Zo werd dat gezien. Hoor je bij de familie of niet?

I-2: Merkte je dat als kind?

G: Als kind merkte je het al in Oegstgeest, als je boodschappen ging doen, als je naar de protestante slager ging of de protestante groenteboer.

I-1: Werd je daar op aangekeken?

G: Nee, op zich niet. Op het internaat waren het allemaal protestanten en dat waren mijn vriendjes. Daar had je allerlei leuke feestjes. Het was toch een apart slag mensen die daar kwamen. Hun ouders hadden toch een reden om te zeggen: ga maar naar een gezinsinternaat.

I-2: Was het wel de bovenklasse?

G: Ja, wel een beetje bovenklasse.

I-2: Duur, neem ik aan?

G: Het was een behoorlijke aanslag op het budget.

I-2: Dat kon niet iedereen betalen, neem ik aan.

G: Dat denk ik niet.

I-1: Je was enig kind en je vader had een uitstekende baan?

G: Al die troubles met al die scholen. Laat hij nou naar één school gaan...

I-1: Heb je geleerd om je flexibel op te stellen als kind?

G: Dat leer je denk ik wel.

I-1: Het feit dat je in Soerabaja bent geboren, paar keer op verlof geweest, als elfjarige ga je terug naar Nederland. Voor een kind van elf jaar is dat een enorme ervaring. Je gaat naar verschillende scholen. Verschillende godsdiensten. Word je een flexibel man?

G: Ja. Ze zeggen vaak: we weten niet goed wat we aan je hebben. Je moet wel positie innemen. Dat heb ik wel geleerd in mijn studententijd.

Ik heb militaire dienst moeten doen. Eindexamen HBS in Helmond. Ik ben in november jarig. Dan ben je te oud om te gaan studeren. Dan moet je eerst in militaire dienst.

I-1: In welk jaar was je eindexamen?

G: In 1967.

I-1: Toen was je dus 21?

G: 20 jaar, toen ik afstudeerde in juni. Vanwege alle troubles. Toen ik hier de eerste klas deed – het Rijnlands – had ik een herexamen voor Engels. Wat zei mijn vader? "Begin gewoon de eerste klas opnieuw op het Christelijke Lyceum in Buitenveldert". Toen had ik een heel makkelijk jaar. Eigenlijk te makkelijk. Maar dat kwam, want ze zeiden: met zijn allen naar Frankrijk. Mijn ouders hadden daar een huis bij de oud-directeur van hem. We gingen daar een hele tijd bivakkeren. We kwamen niet meer terug op die school. Dat was ook een beetje moeilijk toen. Ik begon dus weer in de eerste klas. Toen brandde die school af. Weer naar een andere school. Weer problemen. En toen naar het gezinsinternaat in Helmond.

I-1: En daar eindexamen gedaan. HBS-A of B?

G: HBS-A. Ik was meer voor de economie en de talen vond ik ook ietsje meer.

I-1: Sprak je ook...?

G: Pasar Maleis? Ja. Bahasa Indonesia. Op school kreeg je hier Frans. Op de lagere school; de Koningin Julianaschool. Maar daar kreeg je Bahasa Indonesia, twee uur per week. Officieel.

I-1: Sprak je het ook?

G: Ja. Sedikit, sedikit: een beetje. [sedikit=een beetje]

I-1: Andere talen?

G: Engels. Dat heb ik later altijd veel moeten leren. Dat sprak je daar niet. Daar spraken we Pasar Maleis. Heel vloeiend Pasar Maleis [Maleis van het niveau straattaal]. Ik kan me niet herinneren dat we communicatieproblemen hadden met de baboe.

I-2: Sprak je daar Maleis mee?

G: Ja. Toen ik 10, 11 jaar oud was, ging ik gewoon op vakantie in de bergen. Op vakantie was ik vaak met een vriendje. Helemaal alleen. Ouders waren in Soerabaja en kwamen in het weekend even langs. Dat was op een boerderij en dan ging ik 's ochtends naar de dessa. Mijn vader had een paard gehuurd voor de hele vakantie. Dat was ook wel weer grappig. Ik ging gewoon naar de dessa 's ochtends en dan ging ik het paard schoonmaken en zadelen en dan reed ik de hele dag rond. En aan het einde van de middag bracht je het weer terug. 10 of 11 jaar: hoe deed ik dat eigenlijk te midden van.....

I-1: Voelde je je alleen?

G: Nee. Mijn moeder zorgde wel altijd dat er vriendjes waren. Dat gebeurde altijd wel.

I-1: Eindexamen en toen in dienst?

G: Toen in dienst. De link was dat ik na dienst weer terug kon naar de Regentesselaan 33, waar nog steeds die tante woonde. Ik had besloten sociologie te gaan doen in Leiden.

I-1: Waarom?

G: Waarom? Het was iets nieuws. Sociologie was geen vak op de middelbare school geweest. Je hebt weer de link met de Jansen Schoonhoven-familie: professor Philipsen – Huib [neen: Hans] - was hier hoogleraar methode en technieken sociologie en die was getrouwd met iemand uit de Jansen Schoonhoven-familie. Een dochter van deze oude dominee. Je had die tante Willy, die ook in dat huis had gezeten en mij wel eens bijles had gegeven in mijn vakantietijd - omdat die jaren niet klopten en ik niet wist in welke klas ik hoorde. Dan kreeg ik bijles van haar; met haar had ik wel een band opgebouwd. Die was ook één van de opvoedkundigen. Eén van haar ideeën: ga naar dat gezinsinternaat. Dat is voor hem beter. Dat is achteraf ook goed geweest. ik heb er geen trauma aan overgehouden. Ik vond het alleen maar leuk. Liftend van Helmond terug naar Amstelveen. Spaarde je weer geld uit. Dan kon je weer naar de bioscoop. Ik ging nooit naar een bioscoop in Helmond, want daar had je een Rooms-Katholieke keuring. Als je naar een film als 'Cleopatra' ging, werd er van alles uitgeknipt. Dan ging je in Amsterdam naar de bioscoop.

Op basis van Philipsen, die zei: "Kom praten". Die heeft me uitgelegd dat het in Leiden veel leuker was. Kleiner dan Amsterdam en zo. En ik kon in de Regentesselaan gelijk weer een kamer krijgen, waar ik vroeger ook al zat. Dat was allemaal makkelijk. Ik kwam na de ontgroeningstijd aan. Dat was ook niet het probleem.

I-1: Wanneer was dat?

G: Dat was eind 1968. Ik was van de lichting 1967/5. Ik ben ooit P-chauffeur geweest. Dat is van de pantservoertuigen. Dus ik heb ooit mijn vrachtwagenrijbewijs aan overgehouden.

I-1: Waar was je gelegerd?

G: In Veldhoven was het PIROC: het Pantser Infanterie Rij Opleidingscentrum. Maar ik zat in Steenwijk in de Jan van den Kornputkazerne [Johan van de Korput-kazerne]. Je had ook Steenwijkerwold. Daar was ook een kazerne – een heel grote – maar daar lag een bataljon. Ik zat in de stafcompagnie. Dan mocht ik gamelletjes naar de troepen brengen.

I-1: Gamelletjes?

G: Met nasi goreng of met koffie en thee. Ik zat bij de transportgroep. Ik zat in een heel mooie – ik zei altijd maar – een soort camper. Er was een butagasstelletje. Ik sliep daar lekker 's avonds. Ik moest

op ergens op kamp ingedeeld worden. Maar ik hoefde nooit de marsen te doen. Dan zorgde ik ervoor dat er iets gerepareerd moest worden.

I-2: In 1968 gaan studeren?

G: Ja, in 1968 begonnen met sociologie. Een heel leuke studie. Eerst op de Regentesselaan geweest.

I-1: Lid van een studentenvereniging?

G: Nee. Dat was al voorbij. Nooit van die gezelligheidsverenigingen lid geworden. Maar ik werd van Asopos lid. Die roeivereniging was wel belangrijk voor mij. Dat was heel intensief. Ik was geen wedstrijdroeier, maar ik was al heel snel commissaris fuifroeien. Ik kwam in 1968–1969 aan en zat in het bestuur. Ik had in 1968 wel een dagje vrij genomen om een mentordag mee te maken. In 1969 ben ik daar echt lid geworden. Dat was eigenlijk ook een soort gezelligheidsvereniging.

I-2: Waren veel leden van Asopos ook lid van een gezelligheidsvereniging?

G: Nee. Niet zo veel. Augustinus eigenlijk. Het hoorde een beetje bij Augustinus, zoals Njord bij Minerva hoorde. De VVSL hoorde eigenlijk bij De Vliet. De Vliet was van de VVSL de roeivereniging. Die zaten aan de Rijn en Schiekade. De dames. Het was allemaal strikt gescheiden. Asopos was in eerste instantie alleen voor de mannen. Zo ging dat. We werden toch wel als knorren gezien vanuit Njord. Zo was dat. Maar ik was wel lid van de NCSV en daar kwam VVSL- en Minervamensen tegen. De Nederlandse Christelijke Studenten Vereniging.

I-2: Dat was anders dan de SSR?

G: Ja. SSR was een gezelligheidsvereniging. NCSV was meer Ecclesia-achtig. De Ecclesia was er toen nog niet in die vorm. Maar zo'n studentendominee was ook langs bij de NCSV. Je had ook de VCSB; de Vrijzinnige Christelijke Studenten Vereniging. Mensen van Minerva waren juist vaak lid van de NCSV. Die familie van mij was vaak Minervalid of VVSL-lid en die kwamen elkaar tegen bij de NCSV. Dat was ook een soort koppeling. Je ging samen kampen leiden: zeilpunterkampen, kanokampen, zeilkampen.

I-2: Werd er echt wat aan het geloof gedaan?

G: Ja, er werd natuurlijk altijd wel..... 's avonds. Maar in mijn tijd werd dat wel anders.

I-1: Was je een overtuigd Christen?

G: In die tijd wel. Ik vond het wel interessant om meer te weten. Maar ik was niet echt opgevoed met de Bijbel. Ik heb wel wat in mijn jeugd gekregen. Mijn moeder deed er wel wat aan. En ik ging af en toe met mijn moeder mee naar de kerk. De liederen kon ik allemaal zingen.

I-1: De School met de Bijbel?

G: Ja.

I-2: Als het je gevraagd zou worden, zou je zeggen: ik ben Christen?

G: Nu niet meer. Toen wel. Je moest je ook politiek manifesteren. Ik zei dan: "Ik hoor bij de CHU-jongeren". Je had toen de CHU en de ARP.

I-2: CHU en sociologie ging niet?

G: Dat was weer die Minerva-invloed. Toch de andere sfeer, waar je ook in zat. Het waren wel rode dominees. Dat wel. Bijvoorbeeld de zoon van hem, die rector was van de Zendingshogeschool, was ook een belangrijk man in de NCSV na de oorlog.

I-2: Wat was de relatie?

G: Hij was de broer van de vader van mijn vader. [ds. Evert Jansen Schoonhoven had (o.m.) twee zonen, Teunis Johannes, geb. Raamsdonk 3-11-1872, later predikant te Oegstgeest en vader van prof. Evert, en Leendert, geb. Raamsdonk 4-4-1875, vader van Evert Johannes, vader van Paul]

I-2: Dus de broer van opa.

G: Ja. Die dus jong gestorven is, waardoor het gezin dus verdeeld is en een aantal in Oegstgeest terechtgekomen is.

I-1: Dat heet dus een oudoom.

G: Oudoom. Voor ons was het belangrijk, toen ik terugkwam. Ik heb nooit opa's of oma's gekend. De ouders van mijn moeder en mijn vader waren overleden. Je hoorde dat vaak pas drie weken later in Indonesië. Dat was nog voor de oorlog zelfs. Het ging allemaal heel langzaam.

I-1: Terug naar Leiden. Waar woonde je in Leiden?

G: Eerst in Oegstgeest, maar toen ben ik al vrij snel in 1971 zat ik in de Janvossensteeg.

I-1: Welk nummer?

G: Janvossensteeg nummer 48a. Dat was schuin tegenover De Ruif. Je had daar ook een paardenslager. Ik at vaak paardenbiefstukjes. Dat was makkelijk klaarmaken. Ik zat bij de familie Van Dam in huis. Die had vroeger een snackbar daar, maar die was op een gegeven moment ertoe overgegaan om alles te verhuren aan studenten. Op een gegeven moment kon ik ook daar terecht. Naast Van Holst; dat was een kruidenier. Daar heb ik een aantal jaren gezeten. Het aparte was dat er geen badkamer was in het hele huis. Je moest naar de Van der Werfstraat voor het badhuis. Maar ik was bij Asopos, dus ik kon altijd douchen op Asopos. Voor mij was het nooit zo'n punt. We zaten daar met zo'n negen studenten. Het is wel aardig om te vertellen: op een gegeven moment ging er een student weg en toen besloot de familie Van Dam om daar Marokkanen neer te zetten en het per bed te gaan verhuren. Die student ging weg en die student ging weg – in het huis daarnaast; dat hadden zij ook erbij – en het was het verhaal dat ik als laatste overbleef. Boven mij zat een stel vroeger, maar daar zaten toen zes bedden met zes Marokkanen.

I-2: Stapelbedden?

G: Nee, gewoon. Want het was te laag. Die stonden over de hele zolder verspreid. Maar zij moesten ook voor het bad richting het badhuis in de Van der Werfstraat. Verder was er een toilet in dat huis en een klein wastafeltje met een kookfornuis. En je had oliestook. Die olieman kwam langs en dan moest je je tankje vullen en zette je dat zelf weer in je kamer. Dat was je verwarming.

I-1: Hoe was de Janvossensteeg toen?

G: In het begin rumoerig. Het was zo dat ze even kwamen kloppen op de deuren of aanbellen, mensen die uit cafés kwamen. Ik moest oppassen – ik zat op de eerste verdieping – dat ik niet open deed. Ik heb soms gehad dat zo'n dronkenman naar boven kwam strompelen. Dat deed ik dan: de deur maar op slot. Op een gegeven moment ging hij wel weer omlaag.

I-2: Er waren toen twee beruchte cafés?

G: Ja. Maar goed, ik was wel wat gewend als student. Zeker ook met roeien. Je had het competitie-roeien. Dat was toch wel een beetje zoien. Gebruikelijk in de roeierswereld. Als Njord bij Asopos op bezoek kwam of ze kwamen uit Delft – dat had je bij Minerva ook, dat de corpora bij elkaar op bezoek kwamen – dat heb ik ook kunnen meemaken. Ik was commissaris fuifroeien. Ik vond het belangrijk dat je mooie tochten over De Kaag ging maken. Dat soort dingen. Dat is uiteindelijk heel belangrijk om De Vliet - dat was van de VVSL - naast Asopos te krijgen. Die zaten op de Dwarswetering in Leiderdorp.

I-1: Gingen ze ook Asopos/De Vliet heten?

G: Ja, het werd Asopos/De Vliet. Ik heb ook nog in de El Cid-commissie gezeten. In 1970–1971 zat ik de Vademecum-commissie. Ik was geluid door iemand van de NCSV, die ook in de El Cid-commissie zat. Dat was de Eerste Leidse IntroductieDagen-commissie [EL CID]. Ze zeiden: "We hebben ook een Vademecum-commissie".

I-1: Vademecum?

G: Dat was een boekje, dat werd uitgebracht bij de El Cid. Daar stond van alles in over Leiden. Wat opvalt dat je helemaal niet veel eetgelegenheden had in Leiden. Chineesjes. Verder had je 't Prytaneum in die tijd. Aan het Rapenburg. De mensa.

I-1: Bij Augustinus?

G: Nee. Het is de voorloper van De Bak. Dat is van Rapenburg 6 naar De Bak gegaan. Kaiserstraat.

I-2: En De Ruif had je?

G: De Ruif was in de Janvossensteeg. Het is leuk, als je zo'n Vademecum ziet – ik heb relatief niet zoveel aan bijgedragen – wel een aantal verhaaltjes geschreven over de NCSV en Asopos. In het jaar daarna hebben ze gezegd: wil jij niet in de El Cid-commissie gaan zitten? Dat was de tweede keer dat de El Cid zou worden gehouden. Ik zei: misschien is dat wel aardig om te doen.

I-1: Was dat in 1971?

G: In 1971. Voor dat jaar: El Cid 1971–1972. Zo is het gestart. Vandaar was het afgelopen jaar 50 jaar El Cid. Ik zat ook vrij snel in het Asopos-bestuur als commissaris fuifroeien. Dat kon mooi samengaan. Maar de El Cid-commissie was toch meer werk dan we dachten. Je moet allerlei mentorgroepjes formeren en het werd steeds uitgebreider. Wij vonden het belangrijk dat mensen niet alleen naar

verenigingen gingen, maar ook wat van Leiden leerden kennen. Dat was ook mijn eerste kennismaking met de Merenwijk. Toen stonden hier een paar flats in aanbouw. Verder was er niet zoveel in de Merenwijk. Je had een supermarktje, waar nu de tennisvereniging zit, voor de eerste flatbewoners. Dat was het. Het was een initiatief dat altijd daarna is opgevolgd, ook naar allerlei andere instituten en wijken.

I-1: Ik ben als eerstejaars student in Leiden-Zuid geweest om voortuintjes op te knappen.

G: Als El Cid-commissie zaten we op de Rijn en Schiekade. We kregen een heel pand ter beschikking. Nummer 43 daar. Daar zaten we met zijn allen en met de Vademecum-commissie. Dat boekje werd uitgegeven in 1971. Vanwege Asopos wilde ik iets opnemen over het Universitair Watersportcentrum. Dat vond ik toen belangrijk. Dan had je namelijk invloed. Om het daar te vermelden. Dan kon je zeggen: daar zit ook de zeilschool, de Blauwe Schuit, Levitas, de kanovereniging. Dat was toen heel prematuur. Maar het is later aanleiding geweest – want de VVSL had best veel fuifroeiers – dat zij besloten hebben om daar naartoe te gaan en niet naar Njord. Ze konden onafhankelijk blijven – dat was voor veel competitieroeiers belangrijk: dat ze niet bij die mannen hoefden te zitten. Maar wij als fuifroeiers deden gezamenlijk allemaal tochten en leuke feestjes. Uiteindelijk werd dat uiteindelijk een fusie. Toen kreeg je de hele flow van De Vliet mee. Voor Asopos heel belangrijk.

Bij sociologie heb ik veel aan disputen gehad. Icarus. Over George Orwell moest je echt een verhaaltje houden en dan werd je wel of niet aangenomen.

I-2: Was dat een dispuut binnen Sociologie?

G: Binnen Sociologie had je ook wat.....Dat waren ouderejaars sociologen, die daar zaten. Daar ging ik dus naar op zoek, omdat ik niet bij een gezelligheidsvereniging ging. Dan ga ik naar disputen. Icarus was de belangrijkste. Mensen als Frans Leijnse zaten daar in. George Orwell was op zich ook interessant. Daar had je inhoudelijke gesprekken. Net als bij de NCSV.

I-1: Waar zat de Vakgroep Sociologie?

G: Die zat bij het SIL op de Stationsplein, waar nu het IBIS-hotel is. Daar heb ik mijn kandidaats gehaald en uiteindelijk mijn doctoraal.

I-2: En de revolutie op de universiteit?

G: Dat heb ik ook kunnen meemaken vanuit de sociologie vooral. Want sociologie was één van de eerste disciplines waar die discussie op gang kwam, van: hoe gaan we het organiseren en hebben wij als studenten ook invloed bij benoemingen en de leerstof? Daar waren ze toch redelijk coulant in. Mensen als Lammers – organisatiesocioloog – zei: “Laat maar komen!” Dat was iemand van: gooi maar schoenen weg, dan gaan we wat opbouwen. In die tijd was dat heel wat. Daar heb ik duidelijk veel aan gehad. Hans Philipsen is vrij snel naar de universiteit van Limburg gegaan. Dat heette toen zo. Later werd dat de universiteit van Maastricht. Ik heb daar een goede tijd gehad met Pieter van Dalen; bij hem ben ik uiteindelijk afgestudeerd. Hij had een boekje geschreven: *Wij Nederlanders*. Ik vond het, die culturen, allemaal wel interessant. Dat sprak mij aan. Ik merkte dat ik dat later in mijn werk weer terugzag.

I-1: Bedrijfscultuur, organisatiecultuur?

G: Nee, breder. Godsdiensten, nationaliteiten.

I-1: Dat is ook een invloed van je jeugd geweest, neem ik aan?

G: Ja. Denk ik wel. Ik vond het heel belangrijk, terwijl veel mensen zeiden: nou ja. Voor sociologen is dat veel meer belangrijk, vanwege de contexten waarin je zit. Die zijn heel sturend voor wat je gaat doen. De contexten kan je zelf kiezen. Dat is ook met godsdiensten zo. Dat is de reden dat ik mijn kinderen, toen ik hier kwam wonen... Ik heb na de Janvossensteeg ook nog even op de Morsweg gewoond, nummer 48: het Pel-complex, omdat daar vroeger de suikerfabriek [suikerwerk en borstplaat] zat. Vlak voor de spoorovergang. Een heel mooi gebouw om te zitten.

Na de Janvossensteeg was het echt mooi. Je had een balkon, keek je uit; er was een douche. Twee douches geloof ik. Het was allemaal goed geregeld. Je had twee verdiepingen. Op één verdieping had je een soort TV-kamer en je at daar ook met elkaar. De ene dag kookte die, de andere dag kookte die. Een gezelligheidsvereniging had je helemaal niet meer nodig. Al die mensen daar ken ik nog steeds. Eind van deze week ga ik naar één van hen toe. De ander zit weer in België. Daar zit ik ook regelmatig. Toevallig waren we in Duinkerken en Normandië en daar zat ook weer iemand. We weten elkaar allemaal nog te vinden.

I-2: De buitenlanders in de Janvossensteeg? Ook toch een interessante ervaring? Waren het Marokkanen?

G: Ja. Allemaal Marokkanen. Er was één Marokkaan, die had een eigen hokje beneden. Die had de contacten met Van Dam. Die zorgde ook voor de rekrutering, wie waar woont. Allemaal keurige mensen. Geen alcohol. Er mocht niet gerookt worden. Dat deden ze ook althans daar niet.

I-2: Allemaal jonge mannen? Gastarbeiders?

G: Ja, dertigers. Vroeg begonnen ze vaak. Deels werkten ze op de Grofsmederij. Die was er nog net geloof ik.

I-1: Waar?

G: Op het Waardeiland. Maar dat werd allemaal afgebouwd. Je had allerlei fabrieken hier nog in die tijd: vijftig- en zestigerjaren. Die waren aan hun einde toe. Maar die gastarbeiders zorgden ervoor dat die verlenging er nog even kwam.

I-2: Was dat hun eerste adres?

G: Vaak wel. Geen contacten met de familie. Die zat ver weg. Ze hadden vaak een bijbaantje 's avonds. En ze liepen, zodra ze thuis waren, in die mooie witte kleren.

I-1: Spraken ze geen Nederlands?

G: Geen Nederlands. Toch gebroken Engels; dat leerde ze toch wel. Nee, ik moest al die briefjes voor hen invullen. Ik wist op een gegeven moment de naam en de geboortedatum. Dat had je niet bij de gemeente dat het allemaal in het Marokkaans was of in Turks. Dat kwam pas later. Daar hielp ik hen mee.

I-2: Had je ook een beetje contact met hen?

G: Jawel. Ze vroegen wel eens: eet je mee?

I-2: Deed je dat ook?

G: Dat deed ik ook.

I-2: Kon je niet echt met hen communiceren?

G: Nee.

I-2: Had je een beeld hoe het met hen ging?

G: Weinig eigenlijk, omdat ze er ook zo weinig waren. En als ze er waren, gingen ze slapen. Dan moest ik ook rustig aan doen. In elk geval reden genoeg om te verhuizen naar de Morsweg.

I-2: Hoe ging dat met hen? Hadden ze een kastje? Hoeveel spullen hadden ze?

G: Ze hadden vaak een koffer onder hun bed staan. Kastjes hadden ze niet. Ze hadden eigenlijk heel weinig spullen.

I-2: Alleen hun kleren?

G: Ze vonden het heel fijn dat ze konden koken met elkaar. Ik had een kamer hier, maar er was een andere kamer, die werd soms verhuurd, maar daarachter zat het toilet. Dus je moest altijd door die andere kamer heen naar het toilet. Dat ging dus met al die Marokkanen niet meer. Die kamer werd niet meer verhuurd, maar daar kwam een grote tafel te staan met allemaal stoelen. En daar gingen ze dus eten. En daar zaten ze ook. Als ik naar het toilet ging of mijn bezoek, dan ging dat langs hun.... En dan maakte je wel een praatje.

I-2: Had je een beeld hoe hun sociale leven verder was? Of was het alleen maar werken en slapen?

G: Werken en slapen, vermoed ik.

I-2: Zaten ze wel gezellig bij elkaar?

G: Ja, het was echt een eenheid, dat ze elkaar kenden van ergens. Vanuit één streek.

I-2: Merkte je iets van bemoeienis door Nederlanders, die zich inzetten voor hen?

G: Toen niet. Ook Van Dam..... ik mag het eigenlijk niet zeggen, maar hij zou nu op een rechtse populistische partij stemmen, maar hij was het wel degene die het entameerde met al die gastarbeiders.

I-2: Was het uitmelken? Had je enig idee daarvan?

G: Ja. Hij had een snackbar gehad. Daar verdiende hij best goed mee. Op een gegeven was het genoeg voor hem en toen is hij met die verhuur begonnen. Hij was dus huisjesmelker.

I-2: Vroeg hij ook behoorlijke huren?

G: Ja, behoorlijke huren. Dat waren behoorlijke huren voor wat je ervoor kreeg. Die verwarming moest je zelf betalen. Je moest door een andere kamer heen naar het toilet. Heel primitief. Eén gasstel.

I-2: Enig idee wat ze betaalden?

G: Ze betaalden per bed. Met zes bedden boven elkaar was het veel meer dan een stel betaalde. Dat waren toch redelijke bedragen. Hoeveel kan ik me niet goed meer herinneren. Het was de guldentijd nog. Ik geloof dat ik zelf 145 gulden betaalde.

I-1: Ik betaalde dat ook. Ik geloof 140 gulden voor een kamer. Ik woonde ook in de Janvossensteeg, naast De Ruif. Daar kwam de energie nog bij.

I-2: Ik betaalde 80 gulden in de Kruisstraat.

G: Kruisstraat, ja. Wat zou hij gevraagd hebben: 6 maal50 gulden?

I-2: Heb je niets meegemaakt van kennissen? Vrienden van mij gingen zich inzetten voor de gastarbeiders en ook die huizen aanpakken.

G: In die tijd had ik daar geen tijd voor.

I-2: Heb je daar niets van gemerkt?

G: Nee, er waren geen mensen die hielpen. Ik moest vaak zelf helpen om dingetjes te regelen.

I-2: Of actie voeren?

G: Dat was in die tijd nog niet. Het was geen probleem, gastarbeiders, want die gingen toch weer weg na een tijdje.

I-1: Tijdelijke contracten?

G: Ze hadden tijdelijke contracten.

I-2: En 's zomers gingen ze.....

G: 's Zomers gingen ze weer weg. Dan had ik het rijk alleen. Maar ik was ook iemand die veel wegging. In 1970 zat ik in Bulgarije. De Stichting Internationale Werkkampen had je. In een brigadierskamp – een communistisch kamp – hadden ze zoveel plaatsen gereserveerd. En daar zat ik dan bij. Er waren 200 Bulgaren en 100 buitenlanders, van wie 50 uit het Oostblok kwamen en dan 50 uit de rest van de wereld. Er waren 4 uit Nederland.

I-2: Stichting Internationale Werkkampen?

G: Het was Stichting Internationale Betrekkingen: dat was meer inhoudelijk hier en dan had je werkkampen en daar kon je naar toe. Het grappige was dat ik op de trein zat naar Istanbul – toen ging ik met de trein. Ik wist: ik moet dan en dan in Sofia zijn en dan zit je te midden van de Turken, die allemaal teruggingen. Dat waren allemaal heel vriendelijke mensen. Ik had niet zoveel eten bij mij, maar ze gaven me van alles mee. Toen ben ik daar drie weken geweest. Er zaten ook Hongaarse studenten. Die waren keurig uitgezocht: die daar mochten zijn. Ze spraken allemaal één Westerse taal. De een sprak Duits, de ander Frans, de ander Engels. Soms was ik met drie studenten op stap, die alle drie talen spraken. We wilden dan alle drie talen oefenen. Ik ging uiteindelijk met één student mee naar Burgas aan de Zwarte Zee. Ik heb nog een week bij zijn ouders gezeten. Van daaruit ben ik gelift – liften was er toen nog – naar Istanbul.

I-1: Kon je makkelijk de grens over?

G: Ja. Er waren haast geen auto's, die van Burgas die kant op gingen. Eerst kwam ik in een wat zuidelijker plaatsje terecht. Maar daar kwamen twee of drie auto's per dag. Om 5 uur 's middags dacht ik: dat gaat helemaal fout. Ik was keurig uitgenodigd om ergens te komen eten. Dus zat ik aan een grote tafel te lunchen. Van alles: kip, weet ik wat er allemaal was. Maar om 5 uur was ik nog steeds niet weg. Ik had met net iets buiten dat plaatsje gezet. Er stonden allemaal kinderen om mij heen. Het was een beetje onduidelijk, als er een auto langs kwam. Ik iets verderop met een kar meegereden. Daar stond ik wat duidelijker en toen kwam er toevallig een Joegoslaaf – iemand van de ambassade – die reed nog die avond door naar Istanbul. Om 2 uur 's nachts werd ik keurig afgeleverd bij een hostel daar.

I-1: Even terugkomen op de Marokkanen in de Janvossensteeg. Merkte je iets van godsdienstige activiteit?

G: Weinig. Of ze op een kleedje lagen of zo? Dat deden ze waarschijnlijk op hun kamer boven.

I-1: Hun gemeenschappelijke kamer boven?

G: Ja. Moskeeën waren er nog niet.

I-2: Ze gingen ergens in een zaaltje? Zo begon het?

G: Dat denk ik ook, maar daar heb ik weinig van meegekregen, omdat ik uiteindelijk naar de Morsweg ben gegaan. Via de NCSV ben ik vaak wel met arbeiders in contact geweest. Dat vond men heel belangrijk in die tijd. Gezelligheidsverenigingen moesten ook voor de HBO-ers zijn.

I-2: Werd Augustinus ook voor de HBO-ers opengesteld?

G: Ja. Asopos nog niet in die tijd, maar nu wel. De NCSV vond het belangrijk om ook contact te hebben met de vakbeweging over de gastarbeiders. Zo heb ik interviews afgenomen met mensen die bij de Grofsmederij werkten. Daar heb ik wel gehoord hoe zij samenwerkten met de gastarbeiders. Maar het was geen probleem, had ik het idee. Er was ook een Turks restaurant in de Janvossensteeg. Dat was ook heel apart in die tijd. Op zich was het geen probleem. Men vond het wel interessant.

I-1: Het werd niet als een bedreiging ervaren?

G: Ja. Zo'n Van Dam. Ik zou heel benieuwd zijn hoe hij nu zou stemmen. Hoe hij het zou ervaren.

I-1: En na de Morsweg?

G: Na de Morsweg ben ik naar de Steenschuur 7 gegaan.

Ik ben toen gaan samenwonen met Marjolijn Cancrinus. In Leiden geboren. Ook een heel aparte familie. Echt een Leidse familie. Ze kwamen oorspronkelijk uit Friesland, maar de vader van haar vader had hier een heel grote melkhandel [Age Cancrinus en Imkje Weima; hij ging in 1917 samenwerken met de Fa. Gebrs. Kingma, Oude Vest 197. In 1926 nam hij de zaak over, maar ondanks vrijwel totale nieuwbouw in 1935 verkocht hij de zaak eind 1941]. Qua grootte vergelijkbaar met Menken later. In die tijd waren het de twee groten. Maar hij had geen zoons die het bedrijf verder konden zetten. Maar hij heeft het wel goed verkocht en was daardoor wel een heel vermogend iemand, die ook veel huizen had, waar weer studenten in zaten. Hij ging op een gegeven moment naar Oegstgeest. Dat was natuurlijk toch mooier....

I-1: Ja. The place to be?

G: Ja.

I-2: Even jaartallen. De Janvossensteeg?

G: De Janvossensteeg..... ik ben in 1976 gaan werken. Toen ben ik gaan samenwonen op de Steenschuur.

I-1: Janvossensteeg was wanneer?

G: Ik kwam eind 1970 in de Janvossensteeg.

I-1: Tot wanneer?

G: 1970 tot 1972. Toen naar de Morsweg. Daar vier jaar tot 1976. De Steenschuur.

I-1: Ken jij Cor en Umae Snelders, de eigenaren van De Ruif?

G: Nee. Wel Paul Andreoli. Die werkte daar als kok. Die kom ik nog vaak tegen. Die verdiende daar wat geld. Daar was een maaltijd voor 5 gulden. Je had Van der Kwast, de glaswinkel. Zo had je daar een paar van dat soort bedrijven. Je merkte in de studentenwereld toch dat de universiteit een stad was in de stad. Dat is altijd zo geweest. Het is wel minder geworden. Je had het wel heel druk in mijn studententijd met de disputen, met de NCSV, met Asopos, gesprekken in de wijk.

I-1: Steenschuur 7. Was dat een speciaal huis?

G: in 1976 ben ik daar gekomen. Dat was ook weer een studentenhuus. Was gekocht door een psychologiestudent. Daarvoor was het een huus, heel lelijk, met allemaal afval erin. Daar zat iemand die dat had gekregen of gekocht, heel goedkoop. Het was een soort opslagplaats van allerlei rotzooi. Dat heeft hij helemaal moeten verbouwen. Er zat ook een commune in. Hij was één van de zes van de commune. De rest van de kamers, die ze hadden – ik denk dat er wel 24 bewoners waren, zo groot is het – die hadden allemaal kamertjes. Wij hadden een L-vormige kamer. We keken uit op de Opstandingskerk, die daar achter zat. We zaten daar eigenlijk best goed. Het waren commune-mensen. Die rekenden niet eens zoveel. Ik kende ook nog een ander comunelid: Wood Benzinger. Woodrow. Die zat in die commune.

I-2: Ook sociologiestudent?

G: Ja. Uit 1967. Die was ook weer lid van Asopos. Die heb ik daar leren kennen. Net als Ed Maan. Die had ik al in mijn mentorgroepje leren kennen. Allemaal Asopossers. Hij deed Niet-Westerse Sociologie. Je vraagt altijd wat je studeert. Niet wat je niet studeert. Wij deden Westerse Sociologie. En Wood dus ook. Daar had ik ook weer aanspraak aan, want zoveel Asopossers die sociologie deden, waren er niet.

I-2: Was het een huus waarbinnen een commune was?

G: Ja. Zo noemden ze zichzelf. Ze zijn ook geïnterviewd, want het was toen nogal in die tijd. Mensen vonden het apart dat ik in dat huus woonde.

I-2: Was dus binnen dat huus een leefgemeenschap en de rest was gewoon verhuurd?

G: Ja. Er waren meerdere badkamers. Interessant om dat mee te maken. We deden wel gemeenschappelijke feesten voor het hele huus. En een kamer hadden ze ingericht als bibliotheek. Ze hadden ook wel eens een heel moeilijk iemand opgenomen. Tegenwoordig heb je het over een verward persoon, die gekke dingen doet. Naar buiten lopen en zo. Die zat boven ons. Daar hebben we ook wel heel wat aandacht aan besteed. Die had of keihard de muziek aan – zodat de hele buurt kon meegenieten – of hij had het dat hij alles uit het raam gooide. Dat soort dingen. Hij is op een gegeven moment toch opgenomen. Het was een heftige discussie in het huus: moeten wij niet voor zo iemand zorgen? Maar dat was niet te doen. Hij was zo onberekenbaar. Hij is opgenomen. Zulke ervaringen maak je mee. Het was een heel pluriform gezelschap. Ik heb nu nog mensen die in de Merenwijk wonen en daar samen gingen hokken. Zo had je allerlei stelletjes.

I-2: Hokken was toen nog iets wat bijzonder was? Begon het toen?

G: Ja. Mijn ouders vonden het helemaal niets. Zeker niet dat wij in zo'n huus zaten.

I-1: Hoe waren je ouders politiek?

G: Mijn ouders waren heel tolerant. Mijn vader was geen atheïst; hij was lid van de Rotary en de Lions Club, maar hij was wel de meest linkse figuur in dat soort gezelschappen.

I-1: Waar stond hij politiek?

G: CPN, PvdA.

I-1: CPN? Als directeur?

G: Hij was principiëler dan de PvdA. Hij had problemen met de PvdA-politiek naar de koloniën toe in die tijd. Want Drees zat daar eigenlijk niet goed. Hij werd door Beel natuurlijk helemaal ingekapseld. En later met de West-Iriankwestie kwam dat helemaal terug. Luns zei: "Dat moeten we voor ons houden". Toen kreeg je weer die discussie. Hij is niet zo'n PvdA-man geweest.

I-1: Is hij naar links opgeschoven?

G: Hij was vaak wat linkser. PSP.

I-1: Dat vind ik opmerkelijk voor een directeur van de Droogdokmaatschappij.

G: Drieduizend mensen werkten daar toch. Er was in die tijd een heel goede samenwerking met de vakbeweging daar.

I-2: Wat is hij in Nederland gaan doen?

G: Eerst bij de Rotterdamse Droogdok Maatschappij gaan werken. Hij had ook contacten met de Amsterdamse Droogdok Maatschappij. Een voorganger voor de oorlog – die ook op de Tawali meevoer en die toen directeur was van de Droogdok Soerabaja - was directeur van de Amsterdamse Droogdokmaatschappij. Dus hij had naar de Amsterdamse Droogdok kunnen gaan. Maar hij dacht: ik ga eerst eens kijken bij de Rotterdamse Droogdok. Hij heeft in Rotterdam nog de doop meegemaakt

van de 'Rotterdam'. Die werd in 1958 gedoopt. Hij had ook een kamertje op de Heiplaat. We woonden nog altijd op de Regentesselaan. Later is hij naar de Amsterdamse Droogdok gegaan. Daarbinnen heeft hij een apart bedrijfje gekregen, waar hij directeur werd: de Metalock. Dat was een internationale club. Die kon koud lassen. Dat kwam vaak te pas op schepen, maar ook in al die oude fabrieken. Daar ging vaak iets kapot en dan moest er koud gelast worden.

Daar heeft hij zijn pensioen gehaald. In Indonesië ging een man met 50 met pensioen, maar hij was net 48, toen hij daar wegging. Toen moest hij hier toch verder. Het pensioen stelde niet zoveel voor. Maar je had ook de AOW nog niet. Hij heeft een heel goede tijd gehad bij de Metalock. Dat vond hij ook leuk. Er waren congressen overal. Hij zorgde ervoor dat het niet in Nederland gebeurde en dan ging mijn moeder mee en dan gingen ze weer vakantie vieren. En hij vond het een interessante job. Hij zat op het Singel. Dus ook keurig. Hij was een technische man en het was ook een technisch iets. Hij had allerlei uitvoerders die gewoon vanuit huis werkten en dan naar een klant ergens werden gestuurd, met hun specifieke kennis van koud lassen.

I-1: Terug naar Leiden, naar jouw carrière. Hoe lang heb je op de Steenschuur gewoond?

G: Op de Steenschuur heb ik niet lang gewoond, want wij zijn in 1977 getrouwd. Ik heb er gewoond tot 30 april 1978. Want toen zijn we verhuisd naar deze premie-koopwoning. In 1977 hebben wij ons ingeschreven. Dat was ook heel mooi. We zijn getrouwd in Meerrust in Warmond. Eerst in het Groene Kerkje geweest met Nico Bouhuys, de dominee van de Ecclesia [Dr. K. Bouhuys, Leids hervormd studentenpastor 1969-1993]. Bij de NCSV had ik met hem ook contact.

Ik heb naast zomerkampen ook winterkampen gedaan. Dat was voor mij een goedkope manier met de Kerstvakantie weg te zijn. Dan was ik begeleider van oudere scholieren. Dat vond ik ook wel weer leuk om te doen.

I-1: Scholieren?

G: Ja, het waren scholierenkampen. Ook van oud-NCSV-ers vaak. Die waren vroeger lid geweest. De kinderen daarvan.

I-1: Kinderen?

G: Ja. Een hoop uit Aerdenhout en Wassenaar. Een hoog percentage. Dat was wel apart. Ik was socioloog. De NCSV was een wat linkse club geworden in die tijd. Allemaal heel progressieve mensen. Het was heel interessant om al die kampen te leiden. Er zijn natuurlijk een heleboel rellen geweest met ouders. Toen het bestuur op Woudschoten. De oud-NCSV-ers hadden ervoor gezorgd dat er een mooi, groot conferentiecentrum kwam. In Woudschoten. Daar zat ook de NCSV-landelijk gehuisvest. Het was een landelijke vereniging. Van alle universiteitsstedenhadden we een congres, dan kwamen mensen van alle universiteiten naar Woudschoten. En ook die kampen, dat waren mensen uit Wageningen, uit Groningen, die de leiding hadden. Dat was 'n extra leuk iets, vond ik zelf. Dat je wat meer hoorde van andere steden.

I-2: Was dat allemaal Nederlands-Hervormd?

G: Allemaal Nederlands-Hervormd. In die tijd nog wel. Ik ook. Nederlands-Hervormd in het Groene Kerkje getrouwd. Mijn moeder is daar begraven, maar ook deze meneer begraven is en de rector van de Zendingshogeschool begraven is. En de moeder van Marjolein is daar ook begraven. Ze was eigenlijk Rooms-Katholiek, maar getrouwd met een protestant.

I-2: Wanneer afgestudeerd?

G: Ik ben in 1976 gaan werken bij de COBa; de Commissie Ontwikkeling Beleidsanalyse, maar ik ben pas in 1977 afgestudeerd.

I-1: Was dat vrij normaal toen?

G: Ik kon een baan krijgen.

I-1: Onder welk ministerie viel dat?

G: Nee. Dat valt niet onder een ministerie. Het was net als de WRR: het viel direct onder de regering. Het was een heel aparte elitebaan. Je was bezig met maatschappelijke kosten-/batenanalyses en doelstellingenanalyses. Heel ander werk dan je zou verwachten dat een socioloog mee bezig zou gaan. Maar ze hadden mensen nodig die evaluatieonderzoeken konden doen. En dat kon ik wel. Methoden en technieken. Evaluaties opzetten. Want het was belangrijk dat je niet alleen geld

uitdeelde, maar dat je ook keek: is het effectief en efficiënt besteed? Die twee vragen stonden centraal bij de COBa. En daar is later een vak als bestuurskunde uit voortgekomen.

Als je vraagt: hoe is de relatie met de ministeries? Het was wel Rijksoverheid. Van elk ministerie zat een directeur-generaal in de COBa en alle directeurs van de planbureaus zaten erin. Het was een heel apart college. En de SG's waren wel eens jaloers op de DG's die daar naartoe mochten. Want daar werden vaak dingen besproken. En de voorzitter was altijd de DG van de Rijksbegroting. En dat is de reden dat ik in 1983 ging naar het Ministerie van Financiën, naar Begrotingszaken.

I-2: Was de COBa vrij nieuw toen?

G: Dat was toen vrij nieuw. En daar zat een directeur, mevrouw Zandstra, en wij gaven ook cursussen aan allerlei Rijksambtenaren en in drie weken wisten ze hoe zij maatschappelijke kosten/batenanalyses en hoe ze scenario's moesten maken en hoe zij evaluatieonderzoeken moesten doen: evaluatie ex post, ex durante, ex ante.

I-2: Daar is Research voor Beleid ook voor ontstaan. Heb je ook daarmee te maken gehad?

G: Ja. Later ook weer. In 1993 ben ik bij het Rijks Opleidingsinstituut gekomen. Dat hoorde bij Binnenlandse Zaken. Maar dat ging privatiseren. Uiteindelijk heb ik daar tot 2011 gewerkt. Langer dan bij de COBa en Financiën. Als niet-ambtenaar. Ik ben ook geen ABP-er. Ben PGGM-er. Want dat vinden wij toen een beter pensioenfonds onder 't motto: in de toekomst zullen heel mensen zorg nodig hebben, dus heel veel premiebetalers. Dus wij kunnen beter daar naartoe gaan dan dat er steeds wordt bezuinigd op al die ambtenaren. We werden toen ook heel mooi overgezet, want we kregen heel mooie regelingen mee vanuit Binnenlandse Zaken. Want toen was ik heel veel bij Binnenlandse Zaken gekomen: bij het ROI. Dat werd ook even uitgesteld. Dat moest wettelijk verankerd worden. Een stichting werd dat, maar Financiën hield helemaal niet van overheidsstichtingen. Eigenlijk was het de bedoeling dat we zo snel mogelijk opgedoekt zouden worden. Maar ik heb keurig mijn pensioen in 2011 kunnen halen.

I-1: Terug naar Leiden. Premie A woning gekocht?

G: Premie A plan. Mooi dat ik erin viel. Zevenhonderd gegadigden voor 60 woningen. Een lotingssysteem had je. Toen wij van huwelijksreis terugkwamen, lag er een brief op de Steenschuur: u moet voor dinsdag – ik kwam maandag terug – reageren. Ik ben vanuit Schiphol meteen naar Financiën gegaan. Als je vijf en halve week door de Verenigde Staten reist, moet je dat ook uitbuiten. We hadden nog geen pakjes uitgepakt. Na ons huwelijk waren we meteen weggegaan. Marjolein had de post bekeken en er lag een brief bij: u moet schriftelijk reageren voor die dinsdag. Dinsdag was de laatste dag. De folder bekeken. Je moest drie prioriteiten aangeven. We konden alleen traceren dat hier alleen drie villa's stonden en de rest hier was nog niet bebouwd. Open land.

I-2: Alleen die hoge flats. Waren die er wel?

G: Ja. Die waren er wel. En de tennisbaan was er toen ook. Nog geen licht en dat soort dingen. We hebben toen 1, 2 en 3 gedaan en we zijn toen ingeloot.

I-2: Puur loten?

G: Ja, dat heette loten. Achteraf hebben we een beetje vraagtekens gehad, omdat er plotseling veel ambtenaren zaten hier. Iemand van de economische dienst zat hier en iemand van de bouw dienst. Gemeenteambtenaren. Er werd op gemeentelijk niveau beslist. Haar oom – de broer van haar vader – was hier hoofd van de bouwwereld. Dus de naam Cancrinus hebben we wel gebruikt. Je had hier zo'n aannemer en die was bekend met dit soort namen. En dat kan invloed hebben gehad. We hebben het nooit kunnen nagaan. Je moest aan allerlei dingen voldoen. Als je het wilde verkopen, moest je het eerst aan mensen uit Leiden verkopen die hier zoveel jaren woonden. We lieten ook een etage achter, zeiden we. Dat soort dingen zijn ook belangrijk. Zij was geboren in Leiden. Al dat soort dingen hielpen een beetje mee.

I-2: Hoe duur was het huis?

G: Het was 131.000 gulden met 10.000 gulden premie. De rente was 8 ½ procent, maar dat kon je weer aftrekken. Je begon met veel aftrek en je eindigde met heel weinig aftrek.

I-1: Was 131.000 gulden niet veel voor die tijd?

G: Wij hadden een carport erbij. Dat scheelt. De auto staat keurig geparkeerd. Dus mocht er betaald parkeren komen, dan zitten wij met één auto wel goed.

I-2: In welk jaar gekocht?

G: In 1977 gekocht en op 30 april 1978 gingen we erin. We hebben hier echt de paaltjes zien staan en dan de eerste verdieping en dan moest je een eerste oplevering doen qua geld.

I-2: Ik kocht in Leiden-Noord een huis voor zoets als 65.000 gulden.

G: Dit was nieuwbouw.

I-2: En groter?

G: Heel veel mensen zijn weggetrokken naar een groter huis. Ik zei: "Voor je het weet, zijn onze twee dochters weer weg". Die hadden allebei een kamer op de 2^e verdieping. Het is best wel een hoog huis. Daarboven zit weer een vliering, boven hun kamers. En ik had een zeilboot en die ligt gewoon in de Slaagsloot hier. Achter deze villa's liggen ook weer schepen. Je hebt twee waters in de buurt. Je moet hier echt zijn, anders kom je hier niet. Het is afgeschermd door het water. Er wonen aardige mensen. School waar de kinderen op gingen: de Dukdalf, Jenaplanschool. Die hebben daar de hele tijd gezeten. Toen naar het Da Vinci-college. En die zitten nu allebei achter de Groenordhallen, in de Stedenspelstraat en de Jan Lievensstraat. De Jan Lievensstraat heeft een nieuw gedeelte en daar wonen zij. Het oude gedeelte is een straat, waar oud en nieuw elkaar ontmoeten. Die hebben gezamenlijk ook wel een barbecue gegeven. Beide kinderen wonen daar en ze hebben allebei twee kinderen. Daar moet ik straks naar toe.

I-1: Je hebt het huis zien bouwen?

G: Ja, dat is wel apart.

I-1: Wat was en is de verhouding tot de binnenstad van Leiden? Ver weg?

G: Nee. Wij kenden Leiden natuurlijk goed vanuit onze studententijd en zij zeker. Wij zijn altijd lid geweest van allerlei dingen; Studium Generales gingen we naar toe. Ook wel een beetje in de studentenwereld. Maar hier waren we actief met de kerk. Toen was ik nog niet uitgeschreven en Marjolein was juist toegetreden tot de kerk: Nederlands-Hervormde Kerk.

I-1: Welke kerk is dat hier?

G: Dat is de Regenboogkerk. Die was oecumenisch. Alles bijeen en dat vonden we een leuk initiatief.

I-2: Ook katholieken?

G: Ook rooms-katholieken. Die deden later moeilijk en die moesten eigen diensten hebben, met die nieuwe bisschop. Maar dat was veel later.

I-1: Was dat in het verlengde van de Ecclesia?

G: Ja, voor mij wel. Op de Steenshuur zaten we vlakbij de Hooglandse kerk en gingen we naar de Ecclesia.

I-1: Was je actief in de Ecclesia?

G: Ja, maar Marjolein meer. Omdat ik uit die domineesfamilie kwam en de NCSV heeft zij het bijgeschaafd bij de Ecclesia. Zij had dat niet zo van huis uit. Haar vader was nog wel lid van de Hervormde Kerk. Hij is gewoon gecremeerd – hij ligt dus daar niet – maar die moeder wist dat mijn moeder daar lag en toen wilde zij daar ook liggen.

I-2: De Ecclesia was ook oecumenisch?

G: Jazeker. Dat was het bijzondere toentertijd. Dat waren vaak hechte gemeenschappen. Ook al wat progressiever. En dat was het hier ook wel. Ook de katholieken – dat waren best wel progressieve mensen. En Asopos was dichtbij. Ben je lid, dan ga je toch nog even roeien.

Maar wat ik nog niet verteld heb: wij deden mee – ik heb veel gebadmintond – in 1980 ben ik hier lid geworden van de badmintonclub. En we deden mee met de Twinny Cities Oxford. We gingen in Oxford badmintonnen. En ze kwamen ook bij ons. En dat hebben we gehad met Torun, in Polen. We hadden hier een burgemeester van een plaatsje bij Torun, à la Leiderdorp. Die hebben we hier boven gehad. Hij sprak geen woord Engels of Duits. Het was het voordeel, omdat hij de burgemeester was en de belangrijkste man van het gezelschap was die keer, dat de tolk ook hier sliep. Die sprak goed Duits. Via de tolk heb ik hier thuis heel veel met hem gepraat.

I-2: Ben je daar ook geweest?

G: Nee, was ik elke keer van plan. Elke keer lukte dat niet. Eigenlijk was ik het afgelopen oktober van plan, maar weer niet gelukt. Het gaat denk ik afgebouwd worden, die Twinny Cities. Oxford is volgens mij al een beetje afgebouwd?

I-2: Wat volgens mij al heel lang zo is, is dat de gemeente zegt: prima als burgers dat doen, maar wij hebben daar geen bemoeienis mee.

G: Nee. Ik vond het bijzonder, want badminton is een Indonesische sport – Aziatische sport: ook India en Thailand en China, daar zijn ze er ook heel goed in. Ik heb vroeger thuis achter altijd op het grasveld in Soerabaja gebadmintond. Op het internaat heb ik ook nog gebadmintond; de directeur was iemand van de Zendingsschool. Die heeft in de Baliemvallei gezeten. In Papoea-Guinea: als onderwijzer.

Voor de Regenboogkerk actief geweest. De kinderen laten dopen, terwijl we toch voor de openbare school hadden gekozen. Je had hier ook goede Christelijke scholen, maar wij vonden dat Jenaplan goed, omdat daar weer alternatieve studenten zaten. Je ziet dat hier heel veel mensen uit studierend Leiden kwamen. In de Merenwijk. Er werden hier heel veel huizen opgeleverd.

I-2: Is dit uitgegeven aan alleen Leidenaren?

G: Ze probeerden het in eerste instantie vaak wel. Er is geen erfpacht. Dat had je vroeger wel in Leiden zelf. Ze wilden er ook geen Bijlmer van maken en toen moest de grond natuurlijk duur verkocht worden. De grond is relatief duur. In de stad moest je vaak erfpacht betalen. Het is toch ruimer opgezet dan de Stevenshof.

I-2: Die is toch later? De jaren '80.

G: Ja, later. Die is toch kleiner. Veel mensen gingen toch ook naar Oegstgeest, ook vanuit de Merenwijk. Ik zit te wachten: wanneer annexeren we Oegstgeest? Eens zal dat gebeuren, denk ik. Maar daar vindt weinig sociale woningbouw plaats. In Oegstgeest.

I-1: Actief in de wijk?

G: Ja. Marjolein is heel actief in het wijkcomité. Ze zit daar ook met Akke, de voorzitter van het wijkcomité Merenwijk. Op mijn iPad staat ook de agenda van het wijkcomité. Ik ben voorzitter van de badmintonclub – vroeger ooit, maar later ook weer, toen ik gepensioneerd was. Toen zeiden ze: “Je wordt maar weer voorzitter”. Ik ben lid vanaf 1980. Vroeger was er een wachtlijst om badminton-lid te kunnen worden. Die hebben wij nu niet meer. Wij hebben 90 leden.

I-1: Sinds wanneer ben je weer voorzitter?

G: Sinds mijn pensioen. Ik denk dat ik het nu vijf jaar ben: 2015. Daarvoor was ik nog bestuurslid. Ik ben nog even penningmeester geweest. Ze dachten: hij werkt op Financiën. Hij weet er alles van. Ik heb HBS-A gedaan en weet wel iets van boekhouden. Maar het was niet mijn lievelingsvak. Marjolein zou het eigenlijk worden. Ze heeft pedagogiek gedaan - is doctorandus - maar is de financiële kant opgegaan. Ze deed in de regio voor de FNV altijd de belastingaangifte. De Regenboogkerk is toch een soort wijkcentrum. Wij hebben van het wijkcomité allerlei meetings daar. Je hebt de Slaaghwijk hier met ‘Op Eigen Wieken’ en dat is meer voor De Horsten. Dat is toch een eigen publiek. We proberen ze ook naar de Regenboogkerk te krijgen. Het wijkcomité vergadert nu ook veel in ‘Op Eigen Wieken’. En dan krijgen we een maaltijd aangeboden van de Marokkaanse gemeenschap. Dat is van De Horsten en dat wordt betaald door het wijkcomité. Daar mag iedereen komen van de hele wijk. We proberen ook mensen vanuit de wijk naar ‘Op Eigen Wieken’ te laten komen.

Ze is heel actief met zwerfvuil. Allerlei uitnodigingen aan de scholen om goed met zwerfvuil bezig te zijn. Ze gaan om de haverklap mensen verzamelen en dan gaan ze zwerfvuil opruimen. Ze zit in allerlei comités. De een is bezig met de Willem de Zwijgerlaan. Die wordt binnenkort veranderd. Hier het fietspad, dat weg was aan de noordkant van de Zijlbrug.

I-1: Is ze ook bezig geweest met de bouwplannen...

G: Voor de Kopermolen. Natuurlijk. Die geeft schaduw in de Merenwijk: zo’n hele hoge flat. Het is vooral bij de Kopermolen. Daar zou een paar hoge flats komen. Dat hebben ze tegengehouden. Eerst in het park zelfs: heel mooi, met een kinderboerderij. Akke is heel krachtig.

Ik zit ook nog in de werkgroep sport. Dan krijg ik met dat soort issues te maken. Ik ben nog altijd PvdA-lid. In 1977 lid geworden. Nee, in 1972 lid geworden.

I-2: Ook actief geweest in de PvdA?

G: Toen niet zo. Maar hier wat actiever. Het komt ook: wij hebben hier een [oud-]Tweede Kamerlid wonen: Arie de Jong. Daar woont plaatsvervangende directeur Theo Roes. Hier in dit wijkje zaten

mensen die allemaal PvdA stemden. Ambtenaren vaak. Partij van de ambtenaren. Later werd het de partij van de allochtonen.

Dit soort activiteiten doen wij in de wijk hier. Er is ook een filmavond in de bibliotheek. We hebben ook gezorgd dat de bibliotheek bleef. Er was ook even sprake van dat die opgedoekt zou worden.

I-2: Zit die binnen 'Op Eigen Wieken'? Dat pleintje?

G: Nee, die zit aan de andere kant. Je hebt daar kinderopvang en een café, die nu weer even gesloten is vanwege allerlei verdachte activiteiten. De bibliotheek zit onder de flats bij de Kopermolen: die terrasflats. Daarachter heb je – een beetje verdekt opgesteld – de toegang en daar heb je de bibliotheek. Het is best een aardige bibliotheek en daar worden nu ook bijeenkomsten gehouden. Bijeenkomsten op zondag: komt één of andere hoogleraar, wordt een thema besproken. Een keer op de donderdag een filmavond.

I-1: 'Op eigen wieken'. Kan je even uitleggen wat dat is?

G: Het buurtclubhuis. Je hebt daar de brede school. Toen we hier aankwamen, had je negen lagere scholen. Hier had je rooms-katholiek, protestant en openbaar. Daar, dus 'Op Eigen Wieken', had je protestant, katholiek en openbaar en bij het Broekplein, waar we badmintonnen, ook weer drie scholen. De brede school is nu één school geworden. Het Broekplein: het katholieke gedeelte is daar naartoe verhuisd. De Dukdalf heb je daar: dat is de openbare school, het Jenaplan. En de Christelijke school.

I-2: Broekplein: waar is dat?

G: Broekplein is bij de sporthal. Bij Fakkellgras. De turnhal.

I-2: Mijn kleinzoon zit daar op een katholieke school.

G: De Tweemaster. En de openbare school. Maar de Christelijke school is daar weg. Die is naar de Zijlschool gegaan. Aan de Zijlkant.

De Tweemaster gaat tegen de grond. In de herfst gaan ze daar een nieuwe school bouwen. En de vraag is: wordt dat één grote school of wordt dat gesplitst in een katholieke en een openbare? De Christelijke zit daar al en die krijgen het Rooms-Katholieke gedeelte erbij misschien.

I-2: Je bent hier in 1978 komen wonen. Wat het toen nog half volgebouwd?

G: Nee. Dit is eigenlijk later volgebouwd. Alles was er al zo'n beetje, behalve richting Warmond: dat stuk. Heleboel dingen waren hier al. Het was bijzonder dat de wijkje er nog niet.... eigenlijk zou hier een recreatieterrein komen. Dat hadden die villamensen ook gedacht. Ik zeg: ik woon in een villawijk, als ik naar buiten kijk. Zij zeggen: wij kijken naar een premiekoopwoning. Verschil moet er wezen.

I-2: Hoe is de verhouding vanaf het begin geweest met het flatgedeelte?

G: Ik ben ook lid geweest van de tennisclub. Als je hier zo vlakbij woont. De kinderen zijn allen gaan tennissen. De bewoners daar kijken natuurlijk op de tennisbaan, maar op zich hebben we daar niet veel last van gehad.

I-2: Tennissen die?

G: Er zijn er enkelen. Tegenwoordig worden ze te koop aangeboden, de flats. Dat zie je tegenwoordig. Vroeger waren het allemaal huurhuizen. De Rodes waren vroeger huurhuizen. Een verzekeringsmaatschappij heeft daarin geïnvesteerd. Nu zegt die: ga maar kopen. Zijn we van het onderhoud af.

I-2: Merk je op de scholen ook onderscheid ten opzichte van de mensen in de flats? Gaan die naar andere scholen?

G: Die gaan iets meer naar de Brede School. Ik denk dat het best een goede school is, maar de blanke kinderen zijn daar duidelijk in de minderheid.

I-2: Is het een zwarte school?

G: Het is duidelijk een zwarte school, als je daar rond loopt. We geven wel badminton-clinics aan scholen. Als je in Noord zit – ook de Brede School wordt uitgenodigd in een sportlokaal in Noord om daar onze clinic te geven – daar zie je toch relatief veel donkere kinderen.

I-2: Is dat altijd zo geweest?

G: Het is heel moeilijk om dat te doorbreken. Ze krijgen relatief veel steun. Doordat wij met het wijkcomité daar zitten: je hebt daar ook een schaakvereniging in 'Op Eigen Wieken'. Daar zie je veel Nederlanders komen. Je hebt ook een aantal orkesten die daar spelen 's avonds. Daar zie je ook veel

Nederlanders. Dan zie je dat daar toch Nederlanders komen in de zin van blanke mensen. Maar Marokkaanse en Turkse Nederlanders, die zitten daar natuurlijk ook. De Marokkanen en Turken zijn groepen; die hebben toch hun eigen bijeenkomsten. Ze gaan toch redelijk met elkaar om. Afgelopen juni hebben we een grote bijeenkomst gehad, waar iedereen met zijn eigen maaltijden kon komen. Daar waren veel verschillende gerechten te verkrijgen. En daar waren ook uitvoeringen toen, van zowel Turken als Marokkanen. Dat waren de belangrijkste groepen. Daar zaten ook blanken bij.

I-1: Is dat frequenter dan vroeger: als je het vergelijkt met 40 jaar geleden?

G: Ik denk dat het wijkcomité een goede motor is om dit soort activiteiten te pushen.

I-1: Is het in de loop van de jaren wel ontwikkeld?

G: Ja. Zeker wel.

I-2: Je hebt nu de tweede generatie?

G: Zeker. Ook de badmintonclub is altijd nog vooral blank. Er zijn ook aangenomen jongens, die uit Thailand komen of weet ik waar. Donker in onze ogen. Maar ze zijn sporadisch. Maar ze gaan toch wel naar het gymnasium. Ook Indonesiërs. Maar die dochters zijn geen lid geworden.

I-2: Bedoel je Indo's?

G: Nee, nee. Echte Indonesiërs. Islam. Die naar de moskee gaan, hier in Noord.

I-2: Is er in de Merenwijk een moskee?

G: Nee. Vlakbij die nieuwe. Maar de Indonesiërs willen toch een Islamitische dienst in het Indonesisch. En dan mogen ze daar.

I-2: Zijn er veel Indonesiërs gekomen?

G: 90% daar is Islam. Niemand liep in die tijd met hoofddoeken. Alleen met een bijzondere bijeenkomst. En dat is nu natuurlijk anders. Je ziet dat hij er met de Ramadan er vaak niet is. Dat soort dingen werkt wel door.

I-1: Ik heb mijn vragen bekeken. Heb je nog dingen die je per se kwijt wilt?

G: Heb ik genoeg over Leiden verteld?

I-1: Wat is het verschil tussen Leiden van 1978 en nu? Is de wijk erg veranderd qua samenstelling, qua sfeer?

G: Nee. Die scholen, die flats. Je ziet Leiden zelf veranderen. Als je in die tijd naar de Oranjegracht ging: het was allemaal rotzooi. Het is allemaal opnieuw gebouwd. Je zag dat dat soort mensen ook wel in Leiden geplaatst werden, maar je ziet: vanaf de flats proberen ze een eigen huis te kopen. Je ziet dat dat wel ontwikkeling is. En zo'n wijkje hier komt eerder in aanmerking dan Oegstgeest.

I-1: Het is goedkoper?

G: Ja. Dit is echt wel een Leidse gemeenschap, vind ik. Er zijn ook weer veel mensen weggegaan. Nu zijn de huizenprijzen omhoog gegaan. Je ziet dat er toch wat duurdere mensen komen. Op de Dukdalf zie je: een aantal mensen uit Noord zei: we gaan onze kinderen toch naar de Dukdalf brengen. Omdat het een betere school is in hun ogen. Scholen zijn toch heel bepalend voor de mobilisatie van mensen.

I-2: Ik heb nog weinig gehoord over de revolutie van 1968.

G: O ja. We hebben het over Lammers gehad. Ik vond het interessant om mee te maken dat ik in die tijd in de studentenvakbeweging zat, die actief was. Ikzelf was er toevallig bij, toen aan de andere kant van het SIL – daar zat de administratie van de universiteit – dat dat toen bezet werd. Ik weet dat ik samen met een vriendje van de NCSV, zijn we toen die avond geweest. Juist op die avond kwamen Minervamensen met een hockeystick langs om de zaak te ontzetten. Dat was frappant natuurlijk. Je hebt later ook wel bezettingen gehad over de collegegelden. Maar dit was in het kader van de democratisering.

I-2: Hoe is dat verlopen?

G: Ik weet nog wel dat we daar intern zaten.

I-2: Was je bij de bezetters?

G: Ik zat er toevallig in. We kwamen even op bezoek om te kijken: hoe zitten jullie nu zo? De bezetting was er al een aantal dagen. Het administratief personeel kwam er niet in. Wij zijn er gewoon op bezoek gegaan en met sommigen gepraat en hoe het ging. En toen gebeurde dat

plotseling. Politie en de Minervaleden. De deur kapot trappen: dat verlies je altijd. Na een korte discussie hierover, waar wij toevallig bij waren, wij waren niet de belangrijkste mensen die dat konden beslissen. En toen hebben we gezegd: laten we de deur maar openmaken en niet allerlei zaken vernielen. Die Minervajongens kwamen binnen en die maakten er wel een rotzooi van. Dat vond ik wel het meest kwalijke.

I-2: Wat is rotzooi maken?

G: Spullen weggooien. Terwijl ik vind: dat doe je niet. Ze hadden daar ook gegeten en dat gooiden ze ook zo maar weg. Zij trokken zich weer terug. Wij hebben helemaal geen geweld.....maar we zagen wat een troep het plotseling was.

I-2: Was er een discussie met die Minervaleden?

G: Nee, niet echt. Ze waren binnen. Er werd gezegd: de mensen zouden er weer uitgaan. En de volgende dag konden ze weer...

I-1: Het personeel?

G: Kon er weer in.

I-2: Hebben ze dus wel succes gehad?

G: Ja, succes gehad met die actie.

I-2: In welk jaar was dit?

G: 1969. [eerder 15 februari 1972, de bezetting/ontruiming van Stationsweg 46]

I-1: In het jaar van de Maagdenhuisbezetting?

G: Ja. Meestal gebeurde hier niet veel, maar op het Sociologisch Instituut gebeurde wel veel. Veel discussies.

I-2: Discussies: we gaan dicht en gaan discussiëren?

G: Het was wel een beetje een gesloten gemeenschap binnen de universiteit.

I-2: Maar met instemming van?

G: Ja, het bestuur. Goed, we hebben ook wel wat bereikt. Ik zat in het tweede jaar en we gingen naar een soort projectonderwijs toe. Minder klassikale colleges van hoogleraren. Dat soort dingen werd in gang gezet. Dat heb ik eigenlijk tot het einde meegemaakt. Ik heb ooit een studiebeurs gehad, een studiebeurs in 1975 om in Dubrovnik te gaan studeren. Dubrovnik was een Interuniversity Centre, waar een aantal universiteiten vanuit de hele wereld mensen naartoe konden sturen. Toevallig had ik dat gehoord. Ik dacht: waarom zou ik niet daar naartoe gaan? Daar ben ik toen geweest.

I-2: Ook de culturele veranderingen. Wat heb daar van meegemaakt?

G: De culturele veranderingen: dat gaat natuurlijk heel geleidelijk. Op zich heeft het wel invloed gehad. De hele universitaire wereld ging anders functioneren. Ons leven in gezelligheidsverenigingen kwam pas veel later. Je bent haast geen lid meer. Die hadden een moeilijk bestaan. Je werd meer lid van politieke clubs. Daar ging je wel eens naar een bijeenkomst toe. Verder Studium Generales. Die waren wel belangrijk. Van andere disciplines wat te horen krijgen. Daarmee kon je enorm veel tijd bezig zijn. In 1969 was het eigenlijk klein.

I-1: Vergeleken met Amsterdam?

G: Ja. Met het Maagdenhuis. Maar later was het toch ietsje meer met de collegegeldendiscussie. Toen werd het Academiegebouw bezet.

I-1: Wanneer was dat? 1972?

G: Ik denk dat het later was, voordat dat vorm kreeg: nu moeten jullie zoveel extra betalen. Toen kwamen de acties. Ik weet nog: Asopossers die gingen mee demonstreren in Den Haag.

I-1: Ik herinner me nog foto's uit die tijd: van de Maagdenhuisbezetting; jongens met snorren en lang haar die stickies rookten en de boel kort en klein hadden geslagen. En van de Pieterskerk, waar keurige jongens in blazers zaten te discussiëren.

I-2: In het SIL-gebouw: dat was geen bezetting, maar een discussie samen met het bestuur. Wat mij bijstaat. Maar de bezetting van het Universiteitsgebouw waren geen keurige jongens in blazers. Dat was echt een bezetting. Aan het Rapenburg. [SIL-bezetting: 18-24 september 1978]

G: Frans Leijnse was medewerker toen. Veel mensen werden al snel medewerker, omdat er zoveel sociologiestudenten waren. In eerste instantie heb ik hem meegemaakt bij Icarus, maar toen was hij nog student. Maar hij werd al vrij snel medewerker of studenten-assistent. Dat ging heel snel, want

ze moesten dat bemensen. Dat gaf misschien die extra dynamiek aan het Sociologisch Instituut. Je moest toch een beetje mee. Het waren toch kritischer mensen dan gemiddeld.

De NCSV was ook heel progressief geworden. De NCSV noemde ik ook links. Dat zijn communisten geworden. We hadden ook heel veel DDR-uitwisselingen. De NCSV noemde ik ook links. Niet alleen wintersportkampen, maar ook DDR-reizen. Met volkswagenbusjes door de DDR: dat heb ik ook nog gedaan. Dat was heel interessant. Ik heb zelfs een scriptie geschreven over Zoetermeer en een plaats in de DDR. Dat is uiteindelijk door Van Dalen afgewezen. Die zei: dat is te moeilijk allemaal. Toen heb ik een verhaal geschreven over beleidsanalyse – ik werkte bij de COBa – en daar ben ik in 1977 op afgestudeerd.

I-2: Was dat een goed voorbeeld: de DDR? Of was de DDR iets: laten we er contact mee hebben?

G: In Zoetermeer ging het over jeugdbeleid. Het was in die tijd dat je het vak maatschappijleer kreeg. Ik ben nog maatschappijleraar geweest, eerstegraads bevoegd. In Katwijk gehospiteerd. Dat waren de eerste maatschappijleraren. Meneer Kalkwiek, die die boekjes schreef over maatschappijleer, die zat op het Sociologisch Instituut.

I-2: Was de DDR een voorbeeld om na te leven?

G: Jeugdbeleid: toen je destijds de Hitlerjugend had, had je daar de FDJ. Dat was allemaal heel gedisciplineerd.

I-2: Hoe keken jullie daar tegenaan?

G: Als interessant. Gaan we kijken. We vonden het veel padvinderij. Ik heb in 1973 nog meegedaan aan het jeugdfestival daar. Dat was voor de hele communistische jeugdbeweging. Deze keer was dat in Oost-Berlijn, Hauptstadt der DDR. Daar gingen we – ook JOVD-ers – mee. Ik ging namens de NCSV. We waren al redelijk goed ingevoerd hoe het in de DDR ging. Wij hadden contacten met de Evangelische Studentengemeinde daar. Later heeft de Ecclesia dat voortgezet. Die ging toen DDR-reizen maken. Beide pastors gingen met hun wagen met studenten naar allerlei kerkjes daar. Maar het vergelijken van het jeugdbeleid in de DDR met Nederland was lastig voor mij. Maar ik kreeg wel veel informatie van de Evangelische Studentengemeinde. Toen ik op de Morsweg woonde, woonde daar iemand uit West-Berlijn. Die studeerde hier niet, maar hij was een vurig communist. Met hem ging ik naar bijeenkomsten van de Kommunistische Eenheid[sbeweging] Nederland, de KEN. De Rode Tribune. Dat vond ik ook interessant. Daar zaten duidelijk mensen van de BVD bij. Allemaal foto's te maken. Maar ik heb daar later nooit last van gehad, gelukkig. Ook naar Dubrovnik geweest, maar dat was De Derde Weg. Dat was Joegoslavië toen nog. Iemand als Van Arkel – van sociale geschiedenis – die kwam naar Dubrovnik om daar een aantal dagen te zijn. Wij bleven langer – maanden – maar zij bleven een paar dagen en dan gingen ze weer terug. Al die hoogleraren – uit de Verenigde Staten, uit Frankrijk, ook Noorwegen – kwamen ingevlogen en daar heb ik mijn ecologiecursus voor het eerst gedaan. Je moest ook papers inbrengen in het Engels met deze mensen erbij. Dat was boeiend om mee te maken. Er zaten ook mensen van de biologenkant bij. Paul de Jonge. Die heb ik als ambtenaar later meegemaakt. De directeur van de RIVM. Die zat ook in dat groepje. We hadden eerst een bijeenkomst gepland in de DDR bij de Evangelische Studentengemeinde en vandaaruit ben ik gaan reizen naar Dubrovnik voor 65 gulden. Eerst naar Praag en Boedapest, naar Beograd en dan met een treintje van Sarajevo naar Dubrovnik. Bleef ik een paar dagen in die plaats en die plaats. En al die tijd was ik niet op het SIL. Dat was wel een beetje problematisch. Maar kon ik laten zien: ik heb een paper.